

SUÇ MAĞDURLARININ KORUNMASINDA SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ROLÜ: AVRUPA BİRLİĞİ - TÜRKİYE KARŞILAŞTIRMASI

NGO's Role in Protecting Crime Victims: Comparison of EU and Turkey

Ramazan ERDOĞAN*

Özet

Suçun işlendiği çoğu yerde mağdursuz suçlar dışında mutlaka bundan zarar gören potansiyel bir de mağdur ortaya çıkabilir. Mağdur, suçtan doğrudan doğruya zarar gören kişidir. Mağdurun korunması için sadece polisiye tedbirler ve önlemlerle almak yeterli olmayabilir. Bu durumda devlet otoritesinin dışında, devletten özerk, özel alan ile devlet arasında aracı niteliğinde örgütlü bir sosyal yapılanma olan Sivil Toplum Kuruluşları (STK) devreye girmektedir. STK'lar daha çok devletin yapamadığı ya da yapmadığı birçok faaliyeti gerçekleştirmektedir. Bu tür kuruluşlar devletten daha hızlı servis verme, esnek olma ve maliyetlerde tasarruf sağlama olanağına sahiptir. Suç mağdurlarının korunmasında kamu ve sivil toplum kurumları arasındaki işbirliği imkânlarının da sürekli olarak geliştirilmesi gerekmektedir. Bu makalede, özellikle şiddet suç mağdurlarının korunmasında Avrupa Birliği (AB) normları ve Türkiye'deki STK uygulamaları ele alınacaktır. Bu kapsamda; Fransız Mouvement du Nid (*LE NİD*), Lüksemburg'dan Fondation Maison de la Porte Ouverte (FMOP) ve Alman Weisser Ring mağdur koruma derneklerinin yapıları ve mağdurlara yönelik yürüttükleri yardım faaliyetleri incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Mağdur, Polis, Sivil Toplum Kuruluşu, Şiddet.

* Dr. Polis Akademisi, 4. Sınıf Emniyet Müdürü, Öğretim Görevlisi, ramazan_erdogan@hotmail.com

Abstract

In most of the crimes, apart from victimless ones, there may be a potential victim who is really damaged. A victim is a person who is directly damaged from a crime. Protection of victims cannot be merely solved by precautions taken by police. In this case, apart from state authority, non-governmental organizations (NGO), which are autonomous from the state and organized settlements functioning as mediators between private sphere and the state, should become a part of this protection. NGO's are conducting many activities that government cannot or do not do. These institutions are better at the speed of service delivery, they are more elastic and they can cut the costs better than government. Cooperation between public and NGOs to protect crime victims should be developed continuously. In this article, European Union (EU) norms and the Turkish practices in the protection of especially violent crime victims will be within this scope, the structure of three victim protection associations from France; Mouvement du Nid (LE NID), Luxembourg; Fondation Maison de la Porte Ouverte (FMOP) and Germany; Weisser Ring will be included.

Key Words: European Union, Victim, Police, Crime, Civil Society Organizations.

Giriş

Mağdur, Türkçe Sözlükte “haksızlığa uğramış kimse” olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2012). Ceza hukuku açısından bakıldığında ise ortada bir suç ve suçu işleyen bir failin olduğu görülmektedir. Ülkemizde uzun bir süre hem kamu hukuku hem de özel hukuk alanında mağdurun ihmal edildiği görüşü ağırlık kazanmış ve suçtan doğan mağduriyetin giderilmesi yöntemleri üzerinde durulmaya başlanmıştır.

Mağdurun hem maddi hem de manevi bazı gereksinimlerinin bulunduğu sürekli olarak belirtilmektedir. Ceza adaleti sistemindeki temel amaç bozulan düzenin yeniden tesis edilmesidir. Ceza hukuku sistemi, mağdurun maddi olarak gördüğü zararı gidermek üzere kurulmuştur. Bu sistem içerisinde en önemli uygulama, mağduriyetin hem ceza normları ile hem de tazminat yolu ile giderilmesidir. Ceza adaleti sistemi içerisinde mağdur olan kimse bir takım adli mekanizma süreçleri arasında sıkışıp kalmamalıdır. Zararı gecikmeksizin karşılanan mağdurun adalet mekanizmasına karşı güveni tekrar yerine gelmiş olacak ve sisteme karşı inancını kaybetmeyecektir. Bu da

onarıcı adalet mekanizmasının sağlıklı bir şekilde işlediğinin bir göstergesi olacaktır.

Mağdurun zararlarının maddi tazminat ile giderilmesine rağmen bireyin manevi korunmaya ve desteklenmeye de ihtiyacı olduğu ortadadır. Ancak, ülkemizde suç mağdurlarının manevi açıdan korunmasına yönelik kamusal bir organizasyonun bulunmadığı görülebilmektedir. Avrupa ülkelerinde mağdurlara yönelik destek hizmetlerinin kamu alanından daha çok sivil toplum mekanizmaları ile yürütüldüğü gözlenmektedir. Batı ülkelerinde mağdurlara destek veren organizasyonların geçmişine bakıldığında, bu hizmetlerin modern manada 1970’li yıllara kadar eskiye gittiği görülmektedir. Ülkemizde bu alanda en ciddi ceza hukuku önleminin, 2004 yılında yürürlüğe giren 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK 233-236.) maddeler ile yapılan düzenleme olması dikkat çekicidir.

Batı ülkelerinde oluşturulan köklü mağdur sosyal destek programları mutlaka incelenmeli, kamunun tek başına mağdurların tamamına destek sağlamanın zorluğunu da dikkate alarak, ülkemizde de bu tür organizasyonların sivil toplum kuruluşları (STK) vasıtası ile yürütülmesi mutlaka desteklenmelidir. Bu çalışmada; kavramsal çerçevede mağdur ve mağdurun hakları AB normları ile birlikte karşılaştırmalı olarak verilecek ve mağdurların korunmasında Batı’da ve ülkemizdeki STK’ların rolü analiz edilmiştir. Bunun yanında ülkemizde ve Avrupa Birliği normlarında mağdurun korunmasına yönelik ulusal ve uluslararası hukuki mevzuat taraması karşılaştırmalı olarak yapılarak incelenmiştir.

Ayrıca bu çalışmada; Almanya, Fransa ve Lüksemburg’da mağdurlarla ilgili faaliyet yürüten sivil toplum kuruluşlarından örnekler verilerek, bunların yapısal ve işlevsel görevleri hakkında tarama yapılmıştır. İnceleme sonucunda Avrupa Birliği ile ülkemizdeki mağdur uygulamaları karşılaştırılarak ülkemiz tarafından atılması gereken adımlar uygulayıcıların dikkatine sunulmuştur.

1. Sivil Toplum Kavramı

Sivil toplum, kendi rızaları ile bir araya gelmiş vatandaşların devlet ya da merkezi bir ulusal gücün müdahalesinden bağımsız hareket etmelerini ifade eder. Sivil toplum oluşumunun organize olup görev ve yetki dağılımı yapmasına da sivil toplum kuruluşu denilmektedir.

Bir başka ifade ile de, sivil toplum, kamu bilincinin gelişebildiği, demokratik katılıma imkân veren ve iletişime açık bir alandır denilebilir.

Keyman'a göre bu kavram "Bir toplumun kendisini ve eylemlerini bir bütün olarak, devlet iktidarının baskısı ve denetimi altında olmayan gönüllü örgütler yoluyla örgütlemesi" olarak tanımlanmaktadır (Keyman, 2012:2).

Sivil toplum örgütleri, Birleşmiş Milletler Ana Sözleşmesinde, NGO(Non-Governmental Organizations), yani "hükümet dışı kuruluşlar" olarak adlandırılmaktadır. Ancak bu söylemdeki "hükümet dışı", yanlışlıkla "hükümet karşıtı" olarak algılandığı için, ABD'de sivil toplum örgütleri için "Private Volunteer Organization" (PVO) yani "Özel Gönüllü Kuruluşlar" söylemi kullanılmaktadır. Kar amaçsız gönüllü kuruluşlar "Üçüncü sektör" olarak da adlandırılmaktadır (Dinçer, 1996:49).

İnsel'e göre; dünyada ve ülkemizde yakın bir zaman kadar STK'lar devlete karşı örgütler olarak tanımlanmaktadır. Fakat bu evrensel bir gerçeğe tekabül etmiyor; Greenpeace, Amnesty International, Human Rights Watch gibi uluslararası birkaç kuruluş dışında, bugün adından çok söz edilen uluslararası STK dediğimiz NGO ya da INGO'ların büyük bir bölümü, kamu kaynakları kullanıyorlar (İnsel, 2000a:8).

Sivil toplum kuruluşlarının kendine has özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler şu şekilde sıralanabilir: Sadece kendi amaç ve değerlerine hizmet etmezler, hükümetlerden, kamu makamlarından ve siyasi partilerden bağımsızdırlar ve ticari çıkar gözetmezler. Ayrıca, merkezi otorite ile vatandaş arasında arabuluculuk yaparlar. Toplumdaki belli insan gruplarını veya tüm toplumu ilgilendiren sorun ve konularla ilgili olarak harekete geçerler. Başka araçlarla sesini yeterince duyuramayanların sesi olarak hareket ederler (Sivil Toplum İşbaşında, 2001:6).

STK'larda ve sivil inisiyatifler içinde rol alanların her zaman ilk amaçlarının devleti göreve çağırmak olması gerekiyor. Siyasi otoriteyi sorumluluklarını yerine getirmeye ve bunu kamu kaynaklarını sosyal dışlanmayı önleyecek şekilde kullanması gerekiyor. Onlara destek olmak, devletin ya da siyasi otoritenin yapmadığını yapmak değildir (Buğra, 2005:61).

Sivil toplumun en önemli unsurları sivil toplum kuruluşlarıdır. Sivil toplum kuruluşları ise; ortak bir fikir, ortak bir amaç, ortak bir hedef doğrultusunda bir araya gelmiş insanların, gönüllülük esasına dayalı olarak oluşturdukları birliktelikler olarak tanımlanmaktadır.

Gönüllülük; bireylerin toplumsal sorumluluk anlayışıyla çıkar gözetmeksizin bilgi, zaman, beceri, deneyim ve kaynaklarını kendi özgür iradesiyle bir sivil toplum kuruluşunun amacı doğrultusunda kullanmaları olarak tanımlanabilir (Yaman, 2003:1).

Sivil toplum kuruluşlarının işlevlerini özetle şu şekilde sıralayabiliriz: (Özalp, 2008:31).

- Toplumsal sorunlara çözüm üretmek amacıyla yasal düzenlemelerin yapılmasını sağlamak.
- Toplum içinde çalışmalarıyla ön plana çıkmış kişilere ve kurumlara maddi ve bilimsel destek vermek.
- Kamu kurum ve kuruluşlarıyla ortak projeler yapmak, akademik çevreyle birlikte aydınlatıcı kongre, konferans, seminer, toplantı gibi aktiviteler gerçekleştirmek.
- Ülkenin öncelikli hedeflerine ulaşmasında kamuoyu desteği sağlamak için medya vb. iletişim araçlarıyla gündem oluşturmak. Yayın ve yayımlar yapmak.
- Uluslararası gönüllü kuruluşlarla belirli bir konuda ittifak yaparak insanlık ve tabiat yararına çalışmak. Olağanüstü durumlara hazır olmak, bu durumun aşılmasında gerekli kaynakların seferber olmasını mümkün kılmak.
- Dünya Bankası, UNESCO, BM gibi kuruluşların mali kaynaklarından milli platformda yararlanmak için bu kuruluşlarla düzenli ilişkiler yürütmek. Gerektiğinde yapısal reform ve mevzuat uyum çalışmalarını gerçekleştirmek.
- Yurt içi ve yurt dışı fon ve desteklerden yararlanmak için araştırma ve geliştirme merkezi kurarak sürekliliğini sağlamak.

Bu kadar önemli işlevi olan STK'ların birçok sorunu da bulunmaktadır. Bunlar, katılım ve bilgi eksikliği, mali kaynak yetersizliği, sınırlayıcı yeni düzenlemeler, örgüt içi demokrasi eksikliği, ideolojik özelliklerini ön plana çıkarma, eleman ve altyapı yetersizliği sivil toplum kuruluşları arasındaki iletişimsizliktir (Özalp, 2008:94).

Bu makalede asıl üzerinde durulacak konu ise mağdurlara yönelik sosyal destek hizmeti yürüten sivil toplum kuruluşları olacaktır. Bu durumda mağdurlara yönelik hizmet veren STK'ların ortak tanımını ise şu şekilde yapılabilir: Suça maruz kalmış insanların ihtiyacı olan sosyal, psikolojik, tıbbi, hukuki ve ekonomik hizmetleri sunmak üzere, hükümet dışı bir araya gelmiş insanların oluşturduğu sosyal bir ağ platformu.

2. Mağdur Kavramı

Arapça asıllı bir kelime olan mağdur, “haksızlığa uğramış kimse” anlamına gelmektedir (Türk Dil Kurumu, 1998:14839). Bir başka mağdur tanımı ise; fiziksel veya zihinsel zarar, duygusal acı çekme, ekonomik kayıp veya temel hakların önemli derecede azalması gibi durumları içeren, zarardan bireysel veya ortak olarak rahatsız olan, etkilenen, acı çeken kişidir (Geleri, 2004:58). Ceza hukukunda mağdur, ceza kanununda suç olarak tanımlanan eylemin yöneldiği konunun sahibi olan gerçek kişi veya kişilerdir (Koca ve Üzülmüş, 2004:141).

Uluslararası metinlerde de mağdur tanımı yapılmaktadır. Buna göre Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 29 Kasım 1985 tarih ve 40/34 sayılı Kararı ile kabul ettiği (BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği); “Nüfûzun Kötüye Kullanılması ve Suç Mağdurları için Temel Adalet İlkeleri Bildirgesi”nde (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power) mağdur, yürürlükte olan ceza kanunlarını ihlal eden eylemlerden dolayı fiziksel, ruhsal veya duygusal olarak zarara uğrayan, ekonomik kayba maruz kalan veya temel hakları önemli ölçüde zarar gören kişi veya topluluklar” şeklinde tanımlanmıştır (Kafes, 2011:115).

Mağdurun “Magna Carta”ısı olarak bilinen yukarıdaki deklarasyonda mağdurun dört temel hakkı (1-Ceza muhakemesinde adil muameleye tabi tutulma, 2- Uğranılan zararların fail tarafından giderilmesi, 3- Uğranılan zararların resmi, özel devlete ait ve yerel fonlardan karşılanması, 4- yardım ve uygun tedavi hakkı) vurgulanmış ve devletlerin belirli önlemleri alması önerilmiştir (Yıldız, 2008:87).

Suçtan dolayı mağdur duruma düşen kişilerin bir de suç sonrası yapılan müdahalelerde haksızlığa uğraması, kötü muamele görmesi, gereksiz yere meşgul edilmesi veya yeterince ilgilenilmemesi gibi nedenlerden dolayı tekrar mağdur olmaları, diğer bir ifadeyle ikincil mağduriyeti yaşamaları söz konusudur (Sokullu-Akıncı, 1999:21; Polat ve Gül, 2010). Bu mağduriyet hem polis aşamasında hem de yargı ve sağlık aşamasında da olabilmektedir. Emniyet Teşkilatı ve diğer saydığımız kurumlar için sadece teknik ve hukuki boyutu ile ilgilenmektedirler. Bu da mağdurların ikincil mağduriyete maruz kalmalarında etkili olabilmektedir. Mağdurlarla ilgili esas olan sosyal ve psikolojik travmaların giderilmesi olmalıdır.

Mağdurlarla ilgili bir diğer önemli konuda, dolaylı mağduriyet konusudur. Ceza hukukumuzda da girmiş olan bu kavramda; mağdurun uğradığı zarar iki şekilde değerlendirilmektedir. Doğrudan zarar; bir mutlak

hak ihlali eyleminin doğrudan yol açtığı zararı, dolayısıyla zarar ise, mağdurun bir mutlak hakkının ihlal edilmiş olması dolayısıyla uğradığı kazanç kaybı ve yapmak zorunda kaldığı masrafları ifade etmektedir (Karahasan, 1996:55).

Bir başka açıdan dolaylı mağduriyet konusu ise; bir suçun doğrudan hedefinde yer almamakla birlikte, mağdurun yakını, komşusu, arkadaşı veya şahidi olarak etkilenen kişiler de birçok Batılı ülke uygulamasında ikinci derece (dolaylı) mağdur olarak kabul görmektedir (Erzurumluoğlu, 2009:68).

Geleri; olaylara müdahale eden polisin mağdurlarla ilgili olarak yerine getirmesi gereken görev ve fonksiyonları beş ana başlık altında toplanacağını söylemektedir (Geleri, 2004:58):

- İlk yardım hizmeti sunmak.
- Kişisel emniyeti sağlamak.
- Sanıklarla ilgili işlemleri yapmak.
- Psikolojik yardım ve destek hizmeti sunmak.
- Bilgilendirmek ve önerilerde bulunmak.

Emniyet Teşkilatının en büyük problemi ve eksikliği mağdurların temel ihtiyacı olan psikolojik yardım ve destek hizmetlerini tam olarak sağlayamamasıdır. Bu alan polisin uzmanlık alanı dışında kalmaktadır. Örneğin; fuhuş ticareti mağduru bir bayanın karakolda ifadesi alınırken orada uzman bir bayanın bulunmaması ikinci bir mağduriyetin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bazı polis birimlerinde ise insan ticareti mağdurlarının aslında mağdur olmadığı ve bunu isteyerek ve bilerek yaptıkları da düşünülebilmektedir.

Bu olumsuzluklara karşın poliste mağdurlarla ilgili bazı güzel uygulamaların da olduğunu söyleyebiliriz (Polis Bülteni, 2010). Örneğin; Emniyet Genel Müdürlüğünün taşrada bulunan il ve ilçe personeline yönelik “Halkla İlişkiler ve İletişim, Adli Olaylar Karşısında Polis-Vatandaş İlişkisi ve Müzakere Teknikleri” adı altında 45 günlük bir eğitim verilmesinin düşünülmesi önemli bir çalışmadır.

Bu 45 günlük eğitimler ihtiyaçları tam karşılayamayabilir. Bu nedenle STK’ların devletin eksik bıraktığı bu alan ve konular ile ilgili eksikliği giderecek bir yapıda olması gerekmektedir. STK’ların bu hizmetleri yürütebilmesi için de yasal düzenlemelere ihtiyacı bulunmaktadır. Mağdurların korunmasına dair bir kanunun çıkarılması ise oldukça

önemlidir. Çıkarılacak bu kanunun temel felsefesi mağdura yardım etme ve onu koruma şeklinde olmalıdır. Ülkemizde mağdurlarla ilgili ayrı bir düzenleme bulunmamasıyla birlikte, kısmi olarak Ceza Muhakemesi Kanununda bir takım iyileştirmelerin yapılması yeterli görülmüştür. AB ülkelerinde ise mağdurun korunmasına yönelik çok önemli düzenlemeler bulunmaktadır. Bunun yanında AB Konseyi'nin almış olduğu birçok tavsiye kararı da yine mağdurların hem maddi hem de manevi zararlarının giderilmesine yönelik çalışmalardır.

3. Mağdurun Korunmasında Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK) Rolü

Mağdurların korunmasında en önemli görev bütünsel bir yaklaşım içerisinde devlete düşmektedir. Devletin mağdurun maddi zararlarının giderilmesine yönelik gerekli kanuni düzenlemeleri yapmak için ciddi gayret sarf ettiği ortadadır. Bu kanuni düzenlemeler içerisinde; 5271 sayılı CMK 234. madde, 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, 5233 sayılı Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması, 4230 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve 2230 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanunlar bulunmaktadır.

Sivil toplum kuruluşları, devletin yeterince nüfuz edemediği alanlarda faaliyet göstererek devlet faaliyetlerinin etkinliğine katkı sağlamaktadırlar. Bazen de toplumun yararına görmedikleri konularda karar alıcıları etkileyerek farklı kararlar almalarına veya kararlarının gözden geçirilmesine sevk etmektedirler (Özalp, 2008:10).

Yukarıda sayılan düzenlemeler birçok kamu kurumuna mağdurlarla ilgili olarak görev ve sorumluluk yüklemektedir. Bu durum kamu kurumları arasında bir dağılımı sebebiyle olabilmektedir. Bu da mağdurun mağduriyetinin giderilmesinde çok başlılığa sebep olmaktadır. Kamudan bu yükün altından kalkmasının beklenmesi çok da gerçekçi olmamaktadır. Bu durumda kamunun yükünü azaltacak en iyi çözüm yolunun Sivil Toplum Kuruluşları ile ortak hareket etmek ve onların çalışmalarına da destek olunması olarak değerlendirilebilir. Bunun en iyi örneklerini Batı ülkelerindeki iyi uygulamalarda görmekteyiz.

ABD, Avrupa Birliği ve Avustralya gibi yerlerde mağdur destek kurumları, ülkemizdeki gibi sınırlı sayıdaki bir takım suçlar ve sosyal gruplar için yardım sağlamak yerine bütün suç mağdurlarına, ailelerine ve yakın arkadaşlarına veya gerektiğinde durumdan etkilenen komşulara bile

ihtiyaç duyabilecekleri her türlü bilgi, pratik yardım veya ekonomik destek sunmak üzere kurulduğu görülmektedir.

Örneğin; Almanya’da faaliyet gösteren “Weisser Ring” isimli dernek tarafından verilen mağdur yardımları sadece suça maruz kalmış mağdura yapılmamakta, mağdurun yakınlarına ve geride kalan akrabalarına da aynı yardım yapılmaktadır (Sautner, 2005:9). İspanya Ceza Muhakemesi Kanununda ise tazminat kavramı geniş tutulmuş, mağdurun maddi ve manevi zararının yanı sıra, mağdurun ailesinin ve hatta üçüncü şahısların suçtan gördükleri zararı da kapsamı benimsenmiştir. Ayrıca suçlunun zararı karşılayamaması durumunda devletin öncelikle tazminatı ödemesi, sonra da bunu suçludan tahsil etmesi kabul edilmiştir (Erem, Danışman ve Artuk, 1997:886).

Türkiye’de ise; Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, Uçan Süpürge Derneği ve Kadın Dayanışma Vakfı gibi STK’ların ilgi alanlarının sadece kadınlar olduğu söylenebilir. Yine İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfının ise sadece insan ticareti mağdurlarının korunmasına yönelik faaliyet yürüttüğü görülmektedir.

Ülkemizde de mağdurlara yönelik aşağıdaki bölümlerde detaylı olarak incelenen ve önemli hizmetler veren birçok STK bulunmaktadır. Bunlar arasında faaliyetleri ile öne çıkanlar; Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı, Uçan Süpürge Derneği ve Kadın Sığınma Vakfı olarak sıralanabilir. Bu tür vakıf ve derneklerin ayakta durabilmesi için ekonomik olarak rahat olmaları gerekmektedir. Bu STK’lar sadece üyelerinin ve bazı kuruluşların parasal yardımı ile ayakta durmaya çalışmaktadırlar. Batı’da olduğu gibi devletin de bu kurumlara parasal yardım yapması gerekmektedir. Bu yardım derneklerin hem sayısının hem de mağdurlara verdikleri hizmetlerinde kalitesinin artmasına yardımcı olacaktır.

Bu alanda yapılan hizmetlere İngiltere örneğinden bakıldığında, İngiltere’de 1974 yılından beri hizmet veren mağdur destek (Victim Support) örgütünün 2007 yılında 1.7 milyon kişiye yardım ettiği ve de yardım alanların yarısının 11-16 yaş grubundaki çocuk veya gençler olduğu görülmektedir (Erzurumluoğlu, 2009:73).

Ayrıca, İngiltere’deki gençlerin hangi alanda yardım gördüğüne bakıldığında:

- %26’sının tehdit,
- %23’sürekli taciz ve sataşma,
- %13 fiziki saldırıya uğrama,

- %20 bir eşyalarının çalınması,
 - %14 birilerince eşyalarına bilerek zarar verilmesi,
- olduğu görülmektedir.

Gençlerin maruz kaldığı suçlar genel olarak değerlendirildiğinde, onların hem mala hem de şahsa karşı işlenen suçlara maruz kalma oranlarının yetişkinlere göre oldukça yüksek olduğu da görülmektedir (Erzurumluoğlu, 2009:75).

Özellikle ABD ve AB ülkelerinde birçok STK, mağdurları korumaya yönelik hizmet ifa etmek amacıyla destek birimleri kurmuşlardır. Bu birimlerde mağdurlara; bilgi hizmeti, sosyal ve psikolojik destek hizmetleri verilmektedir. Bu hizmetlerin gayesi insanların genel olarak tüm mağduriyetlerini gidermeye yönelik olmayıp, sadece maddi durumu iyi olmayanlara ve ilk travmayı atlatmaya yönelik bir hizmet olarak düşünülmeli gerekmektedir.

4. Avrupa Birliği'nde Mağdurun Konumu

İkinci Dünya Savaşı sonrasında her alanda büyük yıkıma uğrayan Avrupa, bu durumdan kurtulmak için bir çıkış yolu aramaktaydı. Bunun bir sonucu olarak, Avrupa'da barışın yeniden kurulması, Avrupa ülkelerinin ortak değerler etrafında bir araya gelmesi ve özellikle refahı artıracak şekilde ekonomik alanda kuvvetli bir işbirliğinin başlatılması fikri her geçen gün daha yüksek bir sesle dile getirilmeye başlanmıştı.

Avrupa Birliği'nin temel hedefi; Avrupa çapında barışın sağlanması ve Avrupa ülkeleri arasında ekonomik bir işbirliğinin kurulması amacından hareketle, ileride siyasi bir birliğin temellerinin atılması idi. Bu doğrultuda, Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İtalya ve Lüksemburg tarafından 1951 yılında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunu kuran Paris Antlaşması ve 1957 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğunu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğunu kuran Roma Antlaşmaları imzalandı.

Günümüze kadar geçen süre içinde, Avrupa devletleri, sosyal, ekonomik, politik ve kültürel alandaki işbirliklerini her geçen gün güçlendirdiler. Kuruluş yıllarında sadece 6 üyeden oluşan Avrupa Toplulukları, değişik tarihlerde yeni üyelerin katılımı sonucu 27 üyeden oluşan bir birlik halini aldı (AB Genel Sekreterliği, 2012).

AB'nin tarihine baktığımızda, modern anlamda mağdur hakları 1970'li yıllarda başlamıştır. Hak arama, o yıllarda poliste ve adliyede mağdurların duyarsız hareketlere maruz kalması ve buna verilen tepkilerden sonra ortaya çıkmıştır. Özellikle feminist hareket, cinsel suçlar ve aile içi şiddet konusunda kadınların genelde mağdur olmasına rağmen poliste, savcılıklarda, sağlık kurumlarında veya mahkemelerde suçların asıl faileriymiş gibi muameleler gösterilmesine karşı eylemler başlatarak suç mağdurlarına çifte acı yaşatılmaması konusuna dikkat çekip bu konularda resmi makamlarca bir takım tedbirler alınmasını istemiştir. Feminist hareket dışındaki diğer sivil toplum örgütlerinin de bu tür eylemlere destek vermesi üzerine Batı ülkelerindeki polis ve adalet kurumlarının suç kurbanlarına bakış açıları yavaş yavaş değişmek zorunda kalmıştır (Erzurumluoğlu, 2009:70).

Mağdur hakları hareketlerinin verdikleri başarılı mücadeleler neticesinde; 1980'li yıllardan itibaren ABD başta olmak üzere suç mağdurlarının haklarını korumaya ve onlara yardıma yönelik kanunların çıkartılmasına ve yeni hizmet örgütlerinin de kurulmasına başlanmıştır. Bu konuda en önemli düzenleme; Amerika Kongresinin 1984 yılında suç mağdurlarına yönelik çıkardığı "Suç Mağdurları Yasası"dır (Victims of Crime Act). Bu yasa ile merkezi yönetimin suç mağdurlarına yapılacak yardımlar konusunda eyaletlere liderlik yapması, bu amaçla kurulacak organizasyonlara maddi ve eğitim desteği sağlaması ve de bazı suç mağdurlarına tazminat ödenmesi konusunda düzenlemeler yapmıştır.

1985 yılında Birleşmiş Milletler Kongresi tarafından düzenlenen ve mağdurların "Magna Carta'sı" olarak da bilinen "Suçların Önlenmesi ve Suçluların Tedavisi" deklarasyonu uluslararası alanda yapılan önemli çalışmalarındandır. Deklarasyonda mağdurların hakları aşağıda belirtilen başlıklarla formüle edilmiştir (Parlak, 2006:26):

- Adalete ulaşma ve adil muamele görme hakkı,
- Mağdurlara şefkatle ve insanlık onurlarına saygıyla muamele edilir. Mağdurlar uğradıkları zararlar için ulusal mevzuatta öngörülen adalet mekanizmalarına ulaşma ve bir giderim elde etme hakkına sahip olma hakkı,
- Mağdurların resmi veya gayri resmi yoldan bir giderim elde edebilmeleri için, gerektiği takdirde süratli, adil, ucuz ve ulaşılabilir nitelikte yargısal veya idari mekanizmaların kurulması ve güçlendirilmesi hakkı,

- Mağdur, bu mekanizmalar vasıtasıyla giderim isteme hakkına sahip oldukları konusunda bilgilendirilme hakkı,
- Yargısal ve idari mekanizmaların mağdurların ihtiyaçlarına karşılık verilebilecek şekilde dizayn edilmesini isteme hakkı,
- Özellikle ağır suçlar söz konusu olduğunda ve mağdurların talep etmeleri halinde mağdurlara, yargılamadaki rolleri ve kapsamı, yargılamanın zamanlaması ve ilerlemesi ile davalarının durumu hakkında bilgi verilir.
- Sanığın haklarına zarar vermeden ve ulusal ceza adaleti sistemine uygun biçimde, mağdurun kişisel haklarını ilgilendirdiği durumlarda davanın gerekli aşamalarında kendisinin görüş ve düşüncelerini sunmasına izin verilmesi hakkı,
- Hukuki süreç boyunca mağdurlara uygun bir hukuki yardımın sağlanması hakkı,
- Mağdurlara verilebilecek rahatsızlıkları asgariye indirmek, mahremiyetlerini korumak, gerektiği zaman kendilerinin, ailelerinin ve lehlerine olan tanıkların güvenliklerini sağlamak ve onları baskı ve misillemeye karşı korumak için tedbir alınması hakkı,
- Davalarının sonuçlandırılmasında ve tazminat öngören emir veya kararların uygulanmasında gereksiz geciktirmeden kaçınılması hakkı,
- Mağdurlara haklarının verilmesi ve bir giderim sağlanmasını kolaylaştırması halinde arabuluculuk, hakemlik ve geleneksel adalet veya yerel uygulamalar da dâhil, uyuşmazlığı çözmek için gayri resmi mekanizmaların kullanılması hakkı,
- Meydana gelen zararlı durumun eski hale iadesi hakkı,
- Eski hale iade mülkün geri verilmesi, zararın ve kaybın karşılanması ve ihlal edilen hakların onarılması hakkı,
- Hükümetler, ceza davalarında cezai yaptırımlara ek olarak meydana gelen zararlı durumun eski hale iadesi olanağının sağlanması için mevzuatlarının gözden geçirilmesi hakkı,
- Meydana gelen zararın tazmini hakkı,
- Tazminat failden veya diğer kaynaklardan tam olarak alınamaması halinde üye devletler, mağdurlara tazminat ödenmesi için çaba sarf etmesi hakkı,

- Yardım ve uygun tedavi hakkı,
- Mağdurlara resmi, gönüllü, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimler aracılığıyla gerekli her türlü maddi, psikolojik yardımın sağlanması hakkı,
- Sağlık, sosyal hizmet ve diğer ilgili yardımlardan nasıl yararlanacakları konusunda mağdurlara bilgi verilir ve bu yardımlara ulaşmalarının sağlanması hakkı,
- Polis, adliye, sağlık kuruluşu, sosyal hizmet servisi mensupları ve diğer ilgili görevlilerin mağdurların ihtiyaçları konusunda daha duyarlı hale gelmesini sağlamak amacıyla eğitim verilmesi hakkı,
- Mağdura gerekli hizmet ve yardım sağlanırken, uğranılan zararın niteliği de göz önüne alınarak özel ihtiyaçlarına dikkat gösterilmesini talep etme hakkı.

Yukarıda alınan kararlar, AB'nin mağdurlarla ilgili yapacağı çalışmalara da büyük ölçüde ışık tutmuştur. Nitekim AB ve Avrupa Konseyi'nin aldığı kararlar ve tavsiyeler bu kararların bir tekrarı gibi olmuştur. Mağdur hakları ile ilgili düzenlemeler, AB'nin adalet ve içişleri politikası içerisinde değerlendirilmektedir. Adalet ve içişleri politikalarına bakıldığında bunlar; iltica, göç, sınırlar, kriz ve terör, organize suç, polis işbirliği ve dış ilişkiler alanlarından oluşmaktadır.

AB düzeyinde insan hakları ve mağdur hakları açısından kabul edilen ilk ve temel sözleşme "İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Koruma Avrupa Sözleşmesidir". 4 Kasım 1950'de Avrupa Konseyi'nin ve belki de Avrupa Topluluklarının en temel belgesi özelliği taşımaktadır. Sözleşmenin 5. maddesi özgürlük ve güvenlik hakkını düzenlemektedir. Maddenin içeriğine bakıldığında, insanın temel hakkı olan konular bulunmaktadır. Mağdurlarla ilgili olan kısım ise 5. maddenin 5. bendinde düzenlenmiştir. Buna göre; özgürlük ve güvenlik hükümlerine aykırı olarak yapılmış bir yakalama veya tutuklu kalma işleminin mağduru olan herkesin tazminat istemeye hakkı olduğu belirtilmiştir.

Temel haklar konusunda imzalanan bir diğer sözleşme ise; İşkence ve İnsanlık Dışı ya da Küçültücü Ceza veya Muamelenin Önlenmesine İlişkin Avrupa Sözleşmesidir. 3 Mayıs 2005 tarihinde insan ticaretinin önlenmesini amaçlayan "İnsan Ticaretine Karşı Hareket Sözleşmesi" alınan bu kararlardan biridir.

Sözleşmenin 5. maddesi mağdurların korunması ile ilgilidir. Bu maddede; "Taraf devletlerde, polis, sınır görevlileri, idari ve yargısal

makamlar, sivil toplum örgütleri insan ticareti ile mücadele ve mağdurların korunması için işbirliği yapmalı; konu hakkında bilinçlendirme, eğitim kampanyaları düzenlenmesi gerektiği belirtilmelidir. Ayrıca Devletler, mağdurların kullanıldığı hizmetlere olan talebin önlenmesi için yasal, idari, eğitimsel, sosyal ve kültürel tedbirleri almalıdır” denilmektedir.

Avrupa Konseyi ülkeleri tarafından 24.12.1983 tarihinde imzalanan bir diğer önemli sözleşme ise; “Şiddet Suçu Kurbanlarının Mağduriyetlerinin Giderilmesi Hakkında Avrupa Sözleşmesi”dir (European Convention on the Compensation of Victims of Violent Crimes Explanatory Report). İngilizce ve Fransızca olarak hazırlanıp Strasburg’da imzalanan bu sözleşmenin ana teması; Sözleşmenin 4. maddesinde başta tazminat hakkı olmak üzere, tıbbi yardım, hastane giderleri, cenaze giderlerini kapsamaktadır (Avrupa Konseyi, 2012).

Mağdurlarla ilgili imzalanan bir diğer sözleşme; 16.05.2005 tarihli “Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi” (Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism) dir. Sözleşmenin 13. maddesinde terör mağdurların korunmasına yönelik alınması gereken tedbirlerden bahsetmektedir. Avrupa Konseyi’nin önemli kararlarında biriside; 16.05.2005 tarihli “İnsan Ticaretine karşı Avrupa Konseyi” (Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings) kararıdır. Konsey kararına baktığımızda özellikle insan ticareti kapsamında, zorla çalıştırılma, cinsel istismar mağdurlarının korunmasına yönelik olduğu görülmektedir.

AB müktesebatında mağdurlarla ilgili imzalanan ana Sözleşmelerin yanında, birtakım önemli tavsiyeler şeklinde düzenlemeleri de bulunmaktadır (Avrupa Konseyi, 2012). Avrupa Konseyi’nin tavsiye niteliğindeki düzenlemelerden bazıları ise şunlardır:

- Rec(2006)8 tavsiye kararı: Terörle ilgili uzmanlar kurulunun (CODEXTER) 11. toplantısında alınan geniş kapsamlı mağdurun korunmasına yönelik tavsiye kararı.

- Rec(2005)9 tavsiye kararı: Tanıkların ve bilirkişilerin korunması yönelik tavsiye kararı.

- Rec(2002)5 tavsiye kararı: Suçta yaralanan kişilerle ilgili çözümler uzman grubu tavsiyesi kararı.

- Rec(2005)1 tavsiye kararı: Terör mağdurlarının korunmasına dair eylem kuralları tavsiye kararı.

- Rec(2000)11 tavsiye kararı: Cinsel sömürüye karşı eylem kararı.

- Rec(99)19 tavsiye kararı: Arabuluculuk kararı.
- Rec(97)13 tavsiye kararı: Savunma hakkı ve tanıklık kararı.
- Rec(91)11 tavsiye kararı: Cinsel taciz, pornografi ve fuhuştan gençlerin ve çocukların korunması kararı.
- Rec(85)11 tavsiye kararı: Mağdurların pozisyonu kararı.
- Rec(83)7 tavsiye kararı: Suç ve politikada kamuoyuna katılım kararı.

Bu tavsiye kararlarının yanında yine komisyonun mağdurlarla ilgili düzenlediği önemli konferanslar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır: 12-13 Ekim 2006 tarihinde Ermenistan'ın başkenti Erivan'da düzenlenen "Suç Kurbanları" konferansı, 7-8 Nisan 2005 tarihinde Finlandiya'nın başkenti Helsinki'de düzenlenen "Ceza Adalet Sisteminde-Onarıcı adalet" konferansı, 7-9 Kasım 2004 tarihinde Norveç'in başkenti Oslo'da düzenlenen "Şiddet ve Yaralanmaların Önlenmesi" konferansları.

Ayrıca Konsey tarafından mağdurlarla ilgili çıkarılan önemli raporlarda bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi, Prof. Dr. Hans-Jörg Albrecht ve Prof. Dr. Michael Kilchling'in birlikte hazırladıkları, "Terör Politikaları-Mağdurlara Yardım ve Destek" çalışmasıdır (Albrecht ve Kilchling, 2007:2).

Yukarıda belirtilen raporun 15. maddesinde; "Taraf devletler, mağdurların tazmin edilmesini sağlamak için gerekli adımları atacaktır. Ayrıca Sözleşmede, suçlulardan elde edilecek malvarlığı ile mağdurlara sosyal yardım ve toplumla yeniden bütünleşmeleri için bir fonun ya da tazminat fonunun kurulması" önerilmektedir.

18. ve 19. maddeleri ise; "Taraf devletler, hem insan ticaretini hem de mağdurların hizmetlerini, bu kişilerin mağdur olduklarının bilinerek alınmasını suç olarak düzenleyecek; bu suçlara yardım ve teşebbüs de cezalandırılacaktır. Suçun, mağdurun yaşamını tehlikeye atması, çocuklara karşı işlenmesi, kamu görevlisinin bu görevini yerine getirdiği sırada işlenmesi ve örgütlü olması halinde ceza ağırlaştırılacaktır" şeklinde belirtilmiştir.

Bu Sözleşme son derece önemli bir sözleşmedir. Genel Sekreter Terry Davis onunu için "Avrupa Konseyi'nin var olduğu 60 yıl içerisinde kazandığı en önemli başarılarından biri olarak görüyorum. Bu anlaşma sözü edilen alanda Avrupa'da yapılan ilk anlaşmadır. Bu anlaşma mağdurların insan hakları üzerine odaklanan tek uluslararası anlaşmadır." İfadelerini kullanmıştır (Avrupa Konseyi, 2012).

Ayrıca, AB’de mağdurlara yönelik farklı uygulamalar da bulunmaktadır. Bunlardan birisi şiddet mağdurlarına yönelik Almanya’da Kuzey Ren Westfalya Eyaleti ile Köln Üniversitesi Klinik Psikoloji ve Psikoterapi Enstitüsünce beraber geliştirdikleri ve başarı ile uyguladıkları “Travma Ambulansı” projesidir (Ratgeber Für Opfer von Gewalttaten, 2003:11).

Proje kapsamında, suç mağduru olan insanların ruhu incindiğinde zaman kaybetmeksizin derhal harekete geçmek gerektiği belirtilmektedir. İlk müdahaleyi yetkili ve donanımlı uzman kişilerin yapması da ikincil mağduriyetlerin önlenmesinde çok önem arz etmektedir. Travma ambulansı projesi ile tam donanımlı ambulanslar ile mağdurlara ücretsiz bir şekilde müdahale yapılmaktadır. Şu anda Kuzey Ren Westfalya eyaletinin 22 ilinde ambulans hizmeti verilmektedir (Möllering, 2006:45).

Bunun yanında, Almanya’da mağdurlara hizmet vermek üzere kurulmuş birçok “Mağdur Travma Merkezleri (Trauma Information Zentrum)” de vardır. Bu merkezlerin amacı; bu konuda deneyimli uzmanlar vasıtasıyla mağdurların travma sonrası rehabilitasyonunu sağlamaktır. Bu merkezlerde mağdur kendisine bir uzman seçebilmekte onun danışmanlığında problemlerine çözüm bulmaktadır. Çocuk mağdurlara yönelik de ayrıca özel bölümler bulunmaktadır. Önemli ve acil travma durumlarında müracaat edenlere acil psikolog desteği de verilmektedir. Bu çalışmaların temel amacının mağduriyetin etkilerinin bir an önce mağdurun üzerinden atılmasına yönelik çalışmalardır.

5. AB’de Mağdurların Korunmasına Yönelik Örnek STK Çalışmaları: Le Nid - Fmop - Weisser Ring

Avrupa Birliği’nde suç mağdurlarına yönelik faaliyet gösteren uluslararası faaliyet alanına da sahip birçok dernek bulunmaktadır. Bu derneklerin temel amaçlarına bakıldığında güçlü bir AB’nin ortaya çıkarılmasına yönelik olduğu görülmektedir.

Toplumsal sorunlara çözüm arayan, kamusal alanda bu sorunların demokratik tartışılmasını hayata geçiren ve bu yolla da demokratik bir toplum yaratma vizyonu taşıyan aktif bir sivil toplumun bugünün dünyası için gerekliliği düşüncesi, Avrupa içerisinde akademik ve siyasal söylem olarak son yıllarda giderek yaygınlaştı. Tüm bu süreçler Avrupa’da katılımcı demokrasiyi savunan, aktif vatandaşlık anlayışını yaşama geçirmeye çalışan ve kendisini siyasi ve ekonomik toplumların dışında konumlayan bir sivil toplumun gelişmesine katkıda bulunduğu

söylenbilir. Sivil toplum 1980'lerden itibaren Avrupa'da demokratikleşmenin ve katılımcı demokrasinin önemli ve gerekli koşulu olarak algılanmaktadır. Bu algılanma içinde sivil toplumun gelişimi de sadece ulusal ve bölgesel değil, küresel bir nitelik de kazanmıştır (Keyman, 2004:10).

Almanya'daki STK'ların 1/3'ü ve Lüksemburg'daki STK'ların ise 2/3'ü nün diğer ülkelerdeki STK'lar ile sürekli işbirliği halinde olduklarını görmekteyiz (Solwodi, 2012). Bu işbirliğinin temel içeriği bilgi değişimi ve mağdurlara yardım ve destek hizmeti vermeye yöneliktir (Böckelman, Leonhardt ve Sartorius, 2003:200).

Mağdurlara yönelik yürütülen faydalı çalışmaların yanında, uluslararası alanda faaliyet gösteren STK'ların da bazı sorunlar yaşayabildiğini görebilmekteyiz. Bu sorunların başında hukuki yardımların sonucunun uzun bir süreyi kaplaması, yasal bazı sorunlar ve dil problemleri oluşturmaktadır. Bunun yanında mağdurlara hizmet verecek kuruluşların bünyesinde faaliyet gösterecek eğitilmiş insan sayısının azlığı da önemli bir problem oluşturmaktadır. Mağdurlara hizmet verecek devlet kurumlarında çalışan personelin eğitimi konusunda, yapılması gerekenler arasında her zaman ön planda değerlendirilmektedir.

Uluslararası alanda yapılacak işbirliği çalışmalarında STK'ların bütçeleri yeterli olmamaktadır. Bu nedenle de AB'nin yürüttüğü programlar olan STOP ve DAPHNE programları ile işbirliği faaliyetlerinin yürütülmesi konusu da sürekli olarak teşvik edilmektedir. Bu işbirliği çalışmalarından biride aşağıda faaliyetleri hakkında bilgi verdiğimiz; Le Nid, Fmpo ve Weisser Ring mağdur destek merkezlerinin bir araya gelip yapmış oldukları "Şiddet Mağdurları ve Sınırşan Suç Mağdurlarını Koruma Ortak Çalışması"dır.

Bu çalışma, AB'nin Adalet ve İçişleri programlarından olan STOP (Sexual Trafficking of Persons) ve DAPHNE programları tarafından %80'i desteklenen örnek bir çalışmadır (Böckelman vd., 2003:15). AB 1996 yılından itibaren bu yardım programına destek vermektedir.

STOP programının temel amacı; insan ticareti mağdurları ile ilgilenen personelin değişim programının desteklenmesine yöneliktir. Değişim programları ile personelin eğitimi, araştırma çalışmaları, pratik yapma imkânı, konferans ve seminere katılımı hedeflenmektedir. DAPHNE programının amacı ise; çocuklara, gençlere ve kadınlara karşı işlenen suçların önlenmesi için hükümet dışı organizasyonlar ile irtibatın

güçlendirilmesi olarak belirlenmiştir (Friedrich, 2012:1).

Bu programların dışında, “Das Zusatzprotokoll Menschenhandel zur OK-Konvention der Vereinten Nationen” (UN-Zusatzprotokoll), “Southeast European Cooperative Initiative” (SECI) ve “Baltic Sea Task-Force on Organized Crime” gibi uluslararası alanda yürütülen mağdur destek programları da bulunmaktadır (Böckelman vd., 2003:42). AB üyesi bu üç ülkenin bir araya gelerek yaptıkları “Şiddet Mağdurları ve Sınıraşan Suç Mağdurlarını Koruma Ortak Çalışması” projesinin temel amacının güçlü bir Avrupa’nın oluşturulmasına yönelik olduğu belirtilmektedir. Zaten bu tür ortak proje çalışmalarına AB Komisyonundan maddi ve manevi önemli desteklerin verildiği görülmektedir.

Ortak proje çalışmasına göre; suç mağdurların birçoğunun kökenine bakıldığında, bunların Afrika ve Asya’dan geldikleri belirlenmektedir. Almanya’da %69,8, Fransa’da %52,4 ve Lüksemburg’da ise yabancı mağdur oranı %82,5 olarak görülmektedir (Böckelman vd., 2003:19). Almanya’da 10’a yakın ve Lüksemburg’da da mağdur STK’larının tamamının polis birimleri ile birlikte çalıştığı görülmektedir. Buna karşılık Savcılık birimleri ile STK’ların irtibatı polis birimleri kadar olamamıştır.

5.1. Le Nid (Mouvement du Nid) “Yuva Hareketi”

Fransa’nın başkenti Paris de faaliyet gösteren bir dernektir. Türkçe karşılığı “Yuva Hareketi”dir. Derneğin faaliyet alanına bakıldığında; şiddete maruz kalan ve fuhşa sürüklenen kadınların korunmasına yönelik faaliyetler ön plana çıkar (Le Nid, 2012:1). Derneğin faaliyetlerinin 1946’lı yıllara kadar gittiği görülmektedir. Bu tarihlerde Paris de fuhuş olayları çok sıklıkla yaşanmaktaydı. Champion Germaine isimli bir bayan da bu bataklığa düşenler arasındaydı. Andre Marie Talvas isimli bir rahip bu bayanın durumuna üzülür ve onu bu bataklıktan kurtarmak için kendi çapında bazı faaliyetler yapmaya başlar. Amacı insanlara fuhşun zararlarını anlatmak ve bu insanlara herkesin yardımcı olmasını sağlamaktır (Outshoorn, 2004:133).

Le Nid Fransa da bulunan okullarda fuhşun zararları üzerine Milli Eğitim Bakanlığı ile ortaklaşa faaliyetler yürütmektedirler. 1946 yılında tek kişilik bir kadro ile kurulmuş ve günümüzde uluslararası alanda faaliyet gösteren bir STK özelliğine kavuşmuştur. Derneğin faaliyet alanlarına baktığımızda; insan haklarının korunması, insan vücudunun

ticarileşmesinin engellenmesi, kadın haklarının ilerlemesi ve eğitim faaliyetlerini kapsadığı görülmektedir (Len Nid, 2012).

Derneğin uluslararası alanda en önemli faaliyeti kurucu üyesi olduğu “Fédération Européenne pour la Disparition de la Prostitution” (FEDIP) federasyon oluşumudur. Bu federasyonun diğer üyeleri içerisinde, İspanya, Belçika, İtalya, Macaristan, Slovakya ve Portekiz bulunmaktadır. Le Nid derneğinin önemli uluslararası faaliyetlerinden bir diğeri de 1875 yılında kurulan “Fédération Abolitionniste Internationale” (FAI) federasyonu üyeliğidir.

Le Nid organizasyonunun önemli faaliyetlerinden biride uluslararası alanda verdiği eğitim çalışmalarıdır. Bu kapsamda, Benin, Brezilya, Fildişi Sahilleri, Portekiz gibi ülkelere mağduriyetler konusunda eğitimleri bulunmaktadır. Ayrıca BM Enformasyon bölümü ile de çeşitli uluslararası faaliyetler de düzenlenmektedirler (Le Nid, 2012).

Bu STK, komşusu olduğu Almanya ile de sürekli irtibat halinde olan bir dernektir. Derneğin yetkilileri düzenli olarak Almanya'nın Kehl ve Freiburg şehirlerindeki STK'lar ile görüşmeler yapmaktadırlar (Freija, 2009). Ayrıca dernek yine 30 yıldan beri düzenli olarak, 2 hafta aralıklarla fuhşa zorlanan kadınlar ile sürekli iletişim halinde olmakta ve onların sorunları ile uğraşmaktadır (Brennpunkt, 2008). 2008 yılı boyunca 27 ülkeden yaklaşık 120 fuhşa süreklenmiş bayan ile iletişime geçilmiş olması dikkat çekicidir.

Dernek, Almanya'nın bazı sınır illerinde (Kehl, Kirchzarten ve Weil am Rhein), Alman yetkililer ile birlikte Haziran 2006'dan itibaren FreiJa ismi altında mağdurların danışabileceği ve yardım alabileceği merkezlerin açılmasına da katkı sağlamaktadır (Brennpunkt, 2008:1). Bu merkezlerin finans kaynaklarını ise; Baden Württemberg Sosyal İşler Bakanlığı, Mağdur Koruma Merkezi ve Evangelik Kilisesi tarafından sağlandığı görülmektedir. Hem kamu, hem de STK'lar bu merkezin finans kaynağını oluşturmaktadır (Freija, 2009).

5.2. FMPO (Fondation Maison de la Porte Ouverte) “Açık Kapı Evi”

Lüksemburg da 1971 yılında kurulmuş olan bir sosyal dernektir. İlk kurulduğu zamanlarda “Açık Kapı Günleri” etkinlikleri çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Derneğin kuruluşunda o dönemlerde çok etkin olan papaz John Heinisch'in girişimleri etkili olmuştur. 1993 yılında vakıf, 1994 yılında ise kamu yararına çalışan vakıf statüsü kazanmıştır

(FMPO, 2012:1). Bu dernek faaliyetlerini Adalet Bakanlığı ve Eşit Şanslar Bakanlığı ile birlikte yürütmektedirler (EU Daphne Program, 2004:24).

Vakıf Tüzüğü'nün 4. maddesi aynı zamanda vakfın amacını da göstermektedir. Tüzüğü'nün 4. maddesinde; herhangi bir mezhep ve siyasi düşünce taşımaksızın ülkede yaşayan tüm insanların sorunlarını çözmeye yardımcı olma, korunmaya daha çok muhtaç olan başta gençler, aileler, yaşlılar, yabancıların ayırım yapılmaksızın korunmasını amaçlamaktadır. Bu vakfın en önemli özelliği, mağdurlara hizmet verilmek üzere açtıkları sığınma ya da yardım evleridir.

Lüksemburg genelinde 11 tane bu şekilde kurulmuş “Açık Ev” şeklinde faaliyet gösteren evler bulunmaktadır. Bu evlere her yıl yaklaşık 400-500 civarında şiddet gören bayan başvuru yapmaktadır (Zeitung LV, 2009:1). Lüksemburg'da mağdurların yaklaşık %70'ini ise maalesef çocuklar oluşturmaktadır. Bu evlerde şiddet gören mağdurlar 14 yaşın üzerindeki çocukları ile gelebilmekte ve buradan yardım alabilmektedirler (Ney, 2005:162). 2011 yılına kadar toplam 7.000 mağdura hizmet veren bir dernek özelliği taşımıştır (Mywort, 2011).

Mağdurlara hizmet vermek üzere açılmış olan bu evler yaş ve cinsiyete göre ayrı ayrı teşkilatlanmıştır. Bunlardan; FADEP Don Bosco evi 2 ila 12 yaş arasındaki çocuklara hizmet vermektedir. FADEP ST Joseph ve Fuaye St Joseph evi ise 12 ila 18 yaş arasındaki erkeklere hizmet vermektedir. Fuaye St Martin evi de Lüksemburg'a çalışmak üzere gelmiş göçmenler için kurulmuş bir ev özelliği taşımaktadır.

Bunun yanında Fuaye Paula Bove, Foyer SICHEM, Eschweiler Haus Edit Stein, Maisson Rouge evleri de sadece bayanlara hizmet etmektedir. Ayrıca genç anneler ve hamile kalmış genç kızlara yönelik de; Maison Jeunes Mamas ve Fuaye Hotel Maternel evler bulunmaktadır (EU Daphne Program, 2004:24). Bu evlerin açılmasındaki temel amaç; mağdurların mağduriyetlerinin giderilmesi ve topluma tekrar kazandırılarak bir iş sahibi olmalarını sağlamaktır (Mywort, 2011).

Bu evlerde kalabilmek için sadece şiddet suçu mağduru olmak yeterli olmaktadır. Şiddetin çeşidi ile ilgilenmemektedirler. Tecavüz mağdurları, cinsel istismara maruz kalanlar, aşırı derecede mali sıkıntıda olanlar, mali bağımlılık içerisinde yaşayanlar ve toplumdaki dışlanmış olan tüm kişiler mağdur olarak kabul edilmekte ve bu evlerde kalabilmektedirler (Ney, 2005:162).

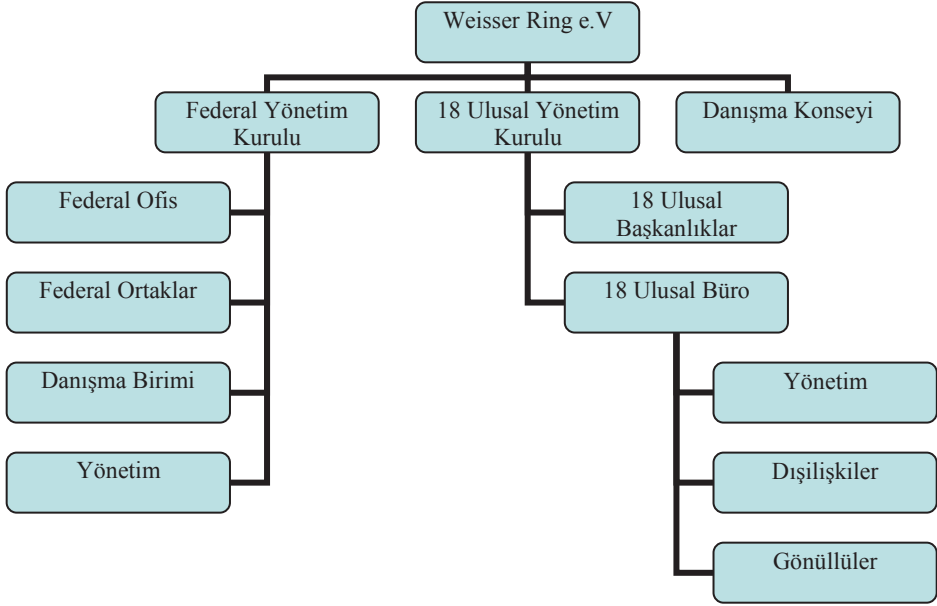
Bunun yanında diğer mağdurların etkilenmemesi için; ağır derecede psikolojik sorunlar yaşayanlar, ağır tedaviye ihtiyacı olanlar, uyuşturucu ve uyarıcı kullananlar, ilaç bağımlısı olanlar ile alkol bağımlıları bu evlere kabul edilmemektedir (Ney, 2005:162). AB içerisinde bazı ülkeler ile de uluslararası alanda işbirliği faaliyetleri de ayrıca dernek tarafından yürütülmektedir (FMPO, 2012).

5.3. Weisser Ring (Gemeinnütziger Verein zur Unterstützung von Kriminalitätsoffern und zur Verhütung von Straftaten e.V) “Beyaz Yüzük Derneği”

Weisser Ring, suç mağdurlarını destekleme ve suç eylemlerini önleme amacıyla 1976 yılında Almanya'nın Mainz şehrinde kurulmuş olan federal olarak ve uluslararası faaliyet gösteren bir dernektir (Wirth, 2011:645). Bu derneğin Almanya genelinde 420 şubesi bulunmakla birlikte, derneğin fahri temsilcisi olarak da 3000'i aşkın gönüllü kişi derneğe hizmet etmektedir (Weisser Ring, 2012). Derneğin Avusturya, İsviçre ve Lüksemburg'da şubeleri de bulunmaktadır. 1991 yılından beri dernek Avrupa Birliği Mağdur Ofisi (European Forum for Victim Services) ile birlikte düzenli olarak çalışmaktadır. 2007 yılında da Victim Support Europa tarafından tanınan bir dernek hüviyetini almıştır.

Dernek, kişilerin uğradıkları mağduriyetlerin cinsine, yöntemine, ırkına bakmaksızın yardım hizmetlerini yürüttüğü görülmektedir. Mağdurlara verilen hizmetlere bakıldığında bunlar; suç sonrası kişisel destek, polis merkezindeki iş ve işlemlerde yanında bulunma, savcılık ve mahkeme aşamalarında refakatçilik, resmi dairelerdeki bürokratik işlemlerde yardımcı olma, maddi yardımda bulunma ve en önemlisi de mağdurların karşılaştıkları mağduriyetin bir an önce giderilmesi için sunulan psikotravma yardımı şeklinde yapılmaktadır. Bu yardımlar sadece suça maruz kalmış mağdura yapılmamakta olup, mağdurun yakınlarına ve geride kalan akrabalarına da aynı yardım yapılmaktadır (Sautner, 2005:9).

Şeki 1: Weisser Ring Organizasyon Şeması

Kaynak: (<https://www.weisser-ring.de/internet/weisserring/vereinsstruktur/index.html>).

Almanya’da her yıl 800.000’i aşkın insan, kişisel özgürlüklerine karşı, cinsel tercih özgürlüklerine karşı, hayatlarına karşı işlenen suçlar ve zorbalık suçlarına maruz kalmaktadırlar (Weisser Ring, 2012). Böyle bir mağduriyete herkesin kalabileceği gerçeğinden hareket eden derneğin en önemli hedefi; suç mağduruna hızlı ve etkili bir şekilde yardım edilmesi olarak belirtilmektedir.

Dernek mağdurlara yönelik faaliyetlerini ücretsiz olarak sunmaktadır. Bu hizmetler içerisinde hem psikososyal hizmetler hem de danışmanlık hizmetleri bulunmaktadır. Maddi durumu iyi olmayan mağdurlara hem polis aşamasında hem de savcılık ve mahkeme aşamalarında ücretsiz olarak avukatlık danışma hizmeti de dernek tarafından verilmektedir.

Dernek, faaliyetlerini üyelerinin yapmış olduğu bağış ve yardımlarla yürütmektedir. 2010 ve 2011 yıllarına ait derneğin finans bülteni incelendiğinde ortaya çıkan yardımların büyüklüğünün dikkat çekici

boyutlarda olduğu görülmektedir. 2010 yılında derneğin bütçesi 28.420.284 Euro olarak kayıtlara geçmiştir. 2011 yılında ise bu rakamın artış göstererek 29.550.628 Euro'ya çıktığı görülmektedir (Jahrestbericht, 2011/2012). Bu rakamlar bir dernek için büyük bağış ve yardımları ifade edebilmektedir.

6. Türkiye’de Şiddet Mağdurlarının Durumu

AB’de mağdur haklarına yönelik çalışmalar 1970’li yıllara kadar eski olmasına rağmen ülkemizde bu alanda en ciddi önlem 2004 yılında yürürlüğe giren 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) ile yapılan düzenlemedir. Kanununun 234. maddesinde, mağdur ve şikâyetçinin hakları başlığı altında önemli düzenlemeler yapılmıştır. 2004 yılına kadar yürürlükte olan 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usul Kanununda mağdurlarla ilgili dikkati çeken önemli bir düzenleme bulunmamaktaydı. Bu kanunun mağdurlarla ilgili maddelerine baktığımızda, sadece davaya iştirak edebilmesi ile ilgili bir düzenleme bulunmasına rağmen sanık ile ilgili birçok düzenleme bulunmaktaydı. Bu da Türkiye’de mağdurun konumu ve önemi hakkında bize bilgi vermektedir. 5271 sayılı yeni CMK’nun 234. maddesi modern manada mağdurlarla ilgili düzenlemeler getirmiştir.

01.06.2005’te yürürlüğe giren Ceza Muhakemesi Kanununun 233-236. maddelerinde mağdur ve şikâyetçi hakları düzenlenmiştir. Kanunun 234.maddesinde mağdur ve şikâyetçi hakları soruşturma ve kovuşturma evreleri açısından ayrı ayrı belirtilmiştir.

Buna göre soruşturma evresinde mağdur veya şikâyetçi:

- Delillerin toplanmasını isteme,
- Soruşturmanın gizlilik ve amacını bozmamak koşuluyla Cumhuriyet savcısından belge örneği isteme,
- Vekili yoksa baro tarafından kendisine bir avukat görevlendirilmesini isteme,
- Hâkim kararıyla soruşturmanın kısıtlanmadığı hallerde vekili aracılığı ile soruşturma belgelerini ve el konulan ve muhafazaya alınan eşyayı inceletme,
- Cumhuriyet savcısının, kovuşturmaya yer olmadığı yönündeki kararına karşı itiraz hakkını kullanma,

Kovuşturma evresinde ise:

- Duruşmadan haberdar edilme,
- Kamu davasına katılma,
- Tutanak ve belgelerden vekili aracılığı ile örnek isteme,
- Tanıkların davetini isteme,
- Vekili yoksa baro tarafından kendisine avukat atanmasını isteme,
- Davaya katılmış olma koşuluyla davayı sonuçlandıran kararlara koşu kanun yollarına başvurma haklarına sahiptir.

Bu hakların ifadenin alımı sırasında mağdur ile Őikâyetçiye anlatılıp açıklanacağı ve bu durumun tutanağa yazılması gerektiği de belirtilmiştir. Sanık hakları ile ilgili karakollarda sanık hakları formu düzenlenir ve bunları anlayıp anlamadığı kişiye sorulur ve anladığına dair Őüpheli ya da sanığa imzalatılmaktadır. CMK’da ise mağdura da bu önemli hakkın verildiğini görmekteyiz. 234. maddenin son fıkrasında; “Bu haklar, suçun mağdurları ile Őikâyetçiye anlatılıp açıklanır ve bu husus tutanağa bağlanır” denilerek bu hak bir anlamda güvence altına alınmıştır.

Türk hukukunda mağdurun korunması ile ilgili yapılan önemli yeniliklerden birisi de; Tanık Koruma Kanunu’dur. Ceza muhakemesinde tanıklık görevi sebebiyle kendilerinin veya yakınlarının hayatı, beden yükümlülüğü veya mal varlığı ağır ve ciddi tehlike içinde bulunan ve korunmaları zorunlu olan kişiler hakkında alınacak tedbirlere yönelik esas ve usullere ilişkin olarak: 27 Aralık 2007 tarihinde kabul edilen 5 Ocak 2008 tarihinde Resmî Gazete’de yayınlanıp, yayım tarihinden 6 ay sonra yürürlüğü girmiş bulunan 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunudur. Bu kanun hazırlanırken Uluslararası Sözleşmeler ve Avrupa Birliği Konsey Kararlarından da esinlenilmiştir.

Mağdurun korunması yanında mağduriyetin giderilmesi ile ilgili 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, 5233 sayılı Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Koşulanması Hakkındaki Kanun, 4230 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun, 2230 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanunlarda da mağduriyetlerin giderilmesi ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Fakat yapılan bu düzenlemeler sadece ekonomik kayıpların giderilmesinde lokal olarak fayda sağlamıştır. Fakat mağdurun ve geride kalan yakınlarının temel ihtiyaı olan; ölüm, yarananma, iş kaybı, psikolojik zarar gibi konularda yeterli düzenlemeler bulunmamaktadır.

Ülkemizde mağdurlarla ilgili yukarıda belirtilen düzenlemelerin yanında ayrıca yürütmenin de bazı düzenleyici kararları ve talimatnameleri bulunmaktadır. Bunlar (İnsan Ticareti Suçu El Kitabı, 2009):

- İnsan Ticareti Mağdurlarının Ücretsiz Tedavisine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı ve Genelgesi;

İnsan ticareti mağdurlarının ücretsiz tedavilerinin sağlanması amacıyla 8.1.2002 tarihli ve 4736 sayılı Kanunun 1'inci maddesinin fıkrası hükmünden muaf olmaları hakkındaki 05.12.2003 tarih ve 2003/6565 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı 02.01.2004 tarih ve 25334 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kararlar ilgili Sağlık Bakanlığının 09.01.2004 tarih ve 544 (2004/02) sayılı Genelgesi ise tüm valiliklere duyurulmuştur. Keza Sağlık Bakanlığının konuyla ilgili 26.04.2004 tarih ve 6679 (2004/62) sayılı Genelgesi ilgili bakanlıklara, kamu kurum ve kuruluşlara, sivil toplum kuruluşlarına ve tüm valiliklere gönderilmiştir.

- İnsan Ticareti Mağdurlarına Yönelik Kısa Süreli Vize ile İkamet Uygulamasına İlişkin Genelgesi;

İnsan ticareti mağdurlarına tedavi, bakım ve hukuki izlek süresinde, Türkiye'de belli bir süre ikamet izni verilmesini teminen, "*insani vize ve kısa süreli ikamet uygulaması*" (altı ay süreli) başlatılmış ve uygulamasına geçilmiştir.

- 26.02.2004 Tarih ve 46114 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi;

İnsan ticaretiyle etkin şekilde mücadele edilmesi ve mağdurların korunması hususunda İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan 19.08.2002 tarih ve 175432 sayılı, 09.01.2003 tarih ve 14581 sayılı, 03.07.2003 tarih ve 108 sayılı, 24.10.2003 tarih ve 190639 sayılı, 21.11.2003 tarih ve 207646 sayılı genelgeler, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına gönderilmiştir.

- 10.09.2004 Tarih ve 165347 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi;

İstanbul'da İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (İKGV) ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi işbirliği ile kurulan ve İKGV tarafından işletilen barınma evinin gizliliğinin sağlanması ve mağdurların sevk işlemlerinin koordineli, hızlı, güvenli ve mağdurların deşifre edilmelerini önleyici tedbirlerin alınmasını sağlamak üzere gerçekleştirilecek koordine ve hareket tarzı düzenlenmiş ve İstanbul Valiliği Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şube Müdürlüğü görevlilerinden oluşan irtibat noktası

belirlenmiştir.

- 26.11.2004 Tarih ve 210276 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi;

Mağdurların tespit edilmelerinin ardından, soruşturma ve adli süreçte tanıklık yapmak üzere ülkemizde kalmak isteyenlerin dışında, ülkelerine dönmek isteyenlerin güvenli ve gönüllü dönüş işlemlerinin Bakanlık koordinesinde gerçekleştirilmesi, Tacirlerin buldukları adresler ve bağlantılı oldukları diğer şahıslar hakkında edinilen bilgiler doğrultusunda tahkikatın genişletilmesine yönelik olarak ilgili valiliklerle süratle temasa geçilmesi, Karşılaşılan insan ticareti vakalarında, tacirlerin yurtdışı bağlantıları ve kullandıkları yöntemlere ilişkin bilgi derlenmesi ve ilgili ülke makamlarına iletilmek ve gerekirse ortak operasyonlar geliştirmek üzere Bakanlığa aktarılması, İnsan ticaretine ilişkin her türlü bilginin değerlendirilmesi sırasında olayın meydana geldiği yer bakımından sorumluluk bölgesi göz önünde bulundurulmuştur.

- 09.07.2004 Tarih ve 129483 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi;

Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu El Kitabı 65 bulundurularak güvenlik güçlerimiz arasında gerekli koordinenin tesis edilmesi hususları düzenlenmiştir.

- 27 Mayıs 2005 Tarih ve 96996 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi;

Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ile işbirliği halinde yürütülen “Türkiye’deki İnsan Ticareti Mağdurlarına Yardım” başlıklı proje kapsamında potansiyel insan ticareti mağdurlarına yönelik olarak, operatörlerinin Eski Sovyet Bloğu ülkelerinin ortak dili olan Rusça olarak da hizmet verebileceği acil yardım hattı kurulduğu ve ulaşım numarası 157 olarak belirlenen bu Acil Yardım Hattının 24 saat esasına göre, Türkiye’nin her yerinden -cep telefonları da dâhil- ücretsiz olarak ulaşılabilecek biçimde hizmet vereceği belirtilerek; işletimi Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından gerçekleştirilecek olan bu hattın 155 ve 156 Acil Yardım Telefon hatları ile yürütülecek koordinasyon ve bilgi akışı düzenlenmiştir.

- 21 Kasım 2005 Tarih ve 197559 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi;

Ankara’da Kadın Dayanışma Vakfı (KDV) ve Ankara Büyükşehir Belediyesi işbirliği ile kurulan ve KDV tarafından işletilen barınma evinin gizliliğinin sağlanması ve mağdurların sevk işlemlerinin koordineli, hızlı, güvenli ve mağdurların deşifre edilmelerini önleyici tedbirlerin alınmasını sağlamak üzere gerçekleştirilecek koordine ve hareket tarzı düzenlenmiştir.

- 27 Ekim 2006 Tarih ve 74 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi;

İçişleri Bakanı imzasıyla gönderilen ve 2003 yılında düzenlenmiş olan 108 sayılı genelgeye kapsam yönünden benzeyen bu genelge ile de bu tarihe kadar yürürlükte olan genelgeler derlenmiş; insan ticaretiyle mücadelede “yasal mevzuattan mağdur tespiti ve mağdurlarla mülakat yöntemlerine kadar, emniyet birimlerinin eğitimi, bilinçlerinin arttırılmasına yönelik çalışmalar, görev ve işlemlerini tanımlayan” çeşitli hususlar düzenlenmiştir. Bu genelgenin getirdiği iki önemli yenilik ise; tespit edilen insan ticareti mağdurlarının psikolojik durumlarının düzelmesi ve kolluk birimleriyle işbirliği yapıp yapmayacaklarını belirlemek üzere 1 aylık düşünme süresi tanınmasını öngören ‘Mağdur Tanımlama Belgesi’ uygulaması ve ‘İnsan Ticareti ile Mücadele Rehberi’ olmuştur.

Bunun yanında Young; mağdurlara destek verecek Sivil Toplum Kuruluşları ve devlet mekanizmaları hakkında ise herhangi bir düzenleme bulunmadığından bahsetmektedir. Buna karşılık ABD ve AB ülkelerinde özellikle mağdurların sosyal ve psikolojik durumları ile ilgili düzenlemeler yaptığı görülmektedir. Bu ülkelerde kurulan; Mağdur Tazminat Kurulları, Mağdur Tazminat Fonları (Victim Compensation Boards/Funds) mekanizmalar ile mağdurlara, ambulans, cenaze, tıbbi ve psikolojik tedavi giderlerinin karşılanması, ilaç, iş kaybı gibi maddi zararların telafisi yönünde desteklerde bulunmaktadırlar (Erzurumluoğlu, 2009:73).

Ülkemizde suç mağdurlarına Batı ülkelerindekine benzer mahiyette haklar sağlanamamasının en önemli sebeplerinden birisinin Türkiye’deki mağdurların haklarının korunması yönünde çalışmalar yürütebilecek bir mağdur destek yapılanmasının olmaması olduğunu söylemek mümkündür. Ancak, ülkemizde böyle bir yapının kurulmasının Avrupa Birliğine üyelik sürecinden dolayı uzun yıllar boyunca geciktirilemeyeceğini belirtmekte de fayda vardır. Çünkü Avrupa Birliği mevzuatı ve prensip kararları gereği üye olan ve olmak isteyen her ülkede mağdur hakları ile ilgili bir takım minimum standartların yakalanması şartı koşulmaktadır (Erzurumluoğlu, 2009:73).

AB’ne uyum sürecinde hazırlanan kanun tasarılarından biriside “Suç Mağdurlarına Yardım Hakkındaki Kanun Tasarısıdır” (Kanunlar Genel Müdürlüğü, 2012). Bu kanunun tasarısının ivedilikle çıkarılması ve yürürlüğe girmesi mağdur haklarının korunması açısından büyük önem taşımaktadır. Tasarıya göre, suç mağduruna veya onun ölümü halinde bakmakla yükümlü olduğu kişilere Anayasa’nın sosyal devlet ilkesine

uygun olarak yardım sağlanması düşünülmektedir. Ayrıca tasarıda suç sebebiyle zarar görenlere ödenecek yardım miktarları dahi belirlenmiştir.

Buna göre;

-Yararlananlara 2.250 TL'ye, sakatlananlara 9 bin TL'ye kadar yardımda bulunulacak. Yaşamak için gerekli hareketleri yapmaktan aciz ve hayatını başkasının yardım ve desteğiyle sürdürebilecek derecede malul olanlara ise toplam 26 Bin TL'ye kadar tazminat verilecek. Suç nedeniyle ölenin anne, baba, eş ve altsoyuna toplam 15 bin TL'ye kadar ödeme yapılabilecektir.

-Tasarıyla cinsel taciz veya tecavüze uğrayanlara da yardımda bulunulması öngörülmektedir. Cinsel taciz nedeniyle ruhsal bakımdan zarar gören kişilerin tedavi masrafları devlet tarafından karşılanacak. Cinsel taciz nedeniyle zarar gören kişilere 2.250 TL yardımda bulunabilecektir.

-Tecavüz nedeniyle başkasının yardım ve desteğiyle hayatını sürdürebilecek kadar zarar gören kişiler ise 26000 TL'ye kadar tazminat alabileceklerdir.

Yukarıdaki kanun tasarısı maddelerine baktığımızda gerçekten AB standardına uygun bir tasarı olduğu görülmektedir. Bu maddelerin birçoğunun AB ülkelerinin mağdurları koruma kanunlarında da bulunan maddelerden dahi daha ileri olduğu görülmektedir. Örneğin Almanya'da yürürlükte bulunan "Opferentschädigungsgesetz-OEG" (Mağdur Tazmin Yasası) ülkemizin hazırladığı taslak kadar geniş kapsamlı değildir.

AB hayatın tüm alanlarında standart düzenlemeler yapmaya gayret göstermektedir. AB'de mağdur hakları ile ilgili de kararlar aldığı görülmektedir. Bu alanda yapılan standartlara baktığımızda, Avrupa Konseyi Bakanlar komitesinin almış olduğu Rec (2006) 8 tavsiye kararı bu standardın temelini oluşturmaktadır. Bu tavsiye kararına baktığımızda; tanımlar, ilkeler, yardım, kamu hizmetlerinin rolü, mağdur destek hizmetleri, bilgi, erişim hakkı, tazminat, sigorta, koruma, gizlilik, personel eğitimi, arabuluculuk, koordinasyon ve işbirliği, uluslararası işbirliği, kamu bilinci ve araştırma konu başlıklarını içermektedir.

Rec (2006) 8 tavsiye kararlarının temel özelliği AB ülkeleri arasındaki eşgüdümü sağlamakla beraber; mağdurların korunmasına yönelik özel ihtisas birimlerinin kurulmasını da hedeflemektedir. Bu kurulacak birimler vasıtasıyla suç mağdurlarına sosyal, psikolojik ve ekonomik destek sağlanacaktır. Ayrıca bu kararlarda mağdurun doğrudan doğruya

muhatap olacağı resmi makamlarda (polis-sağlık-adalet-sosyal yardım birimleri) görevli personelin nasıl bir eğitimden geçirilmesi gerektiği de düzenlenmiştir.

Ülkemizde bu alanda faaliyetler yürütecek kurum ve kuruluş sayısı çok az bulunmaktadır. Ayrıca bu az sayıda olan kurumlarımızın mağdur kitlesine bakıldığında genele değil de sadece belli mağdur tipleri ile ilgilendikleri görülecektir. Örneğin Çocuk Esirgeme Kurumunun mağdur kitlesi sadece çocuklardan oluşmaktadır. Bu alanda benzer faaliyetler yürüten diğer kurumlarımıza baktığımızda hedef gruplarının kadınlar ya da yaşlıların olduğu görülmektedir. Fakat bu alanların dışında da birçok şiddet suçu mağduru bulunmaktadır. Bu problemin çözümü ise çatı vazifesi görececek bir Mağdur Hakları Kanunu'nun çıkarılması ile olacaktır. Bu sayede tüm kamu kurumları ve STK'lar bu kanun çerçevesinde faaliyetlerini düzenleyeceklerdir.

Örnek olarak Alman Mağdur Tazmin Yasası (Opferentschädigungsgesetz-OE) bu alanda yapılan iyi düzenlemelerden bir tanesidir (Weisser Ring, 2012). Bu düzenleme hem Alman vatandaşları için, hem de ülkede bulunan yabancılar için de geçerli olan bir yasadır. AB üyesi ülkenin vatandaşları ve karşılıklılık ilkesi kapsamında bulunan bir ülkenin vatandaşları veya diğerlerine, Alman vatandaşları gibi ödeme yapılmak zorundadır. Ayrıca yasal olarak en az üç yıl Almanya'da ikamet eden yabancılar da eşit haklara sahip bulunmaktadırlar. Mağdur Tazmin Yasasına göre başvuru mekanizması da mümkün olduğunca basitleştirilmiştir. Mağdur vatandaş formalitesiz olarak tüm polis karakollarına, resmi dairelere ve sigorta birimine bir başvuru formu doldurmak sureti ile başvurusunu yapabilmektedir.

Mağdur Tazmin Yasasına göre (Wichtige Opferrechte, Opferentschädigungsgesetz):

- Herhangi bir AB üyesi ülkede suç eylemine maruz kalan AB vatandaşı, ilgili ülkenin kanunlarına göre tazminat hakkı bulunmaktadır. Eğer suç AB sınırları dışında işlenmiş ise bu durumda ilgili temsilciliğe başvuru yapma imkânı bulunmaktadır.

- Bu kanuna göre bir suça maruz kalmadan dolayı meydana çıkan sağlık problemlerinin tedavisini katkı payı ödemeksizin karşılama imkânı bulunmaktadır. Tedavi hizmetleri kapsamında Psikoterapi hizmetleri de bulunmaktadır.

- 6 Ay'dan daha uzun süren ve kalıcı (%25 oranında melüllük) sağlık sorunlarının ortaya çıkması durumundaki suç eylemlerinde mağdurun

emekli aylığı talep etme hakkı bulunmaktadır.

- Dul kalan suç mağdurlarının eşleri ile yetimlerine dul ve yetim aylığı alma hakkı tanınmıştır. Bazı şartlarda ise çocuklarını kaybeden ebeveynler de emekli aylığı alabilirler.

- Mağdurların işe gidip gelirken uğrayacakları suç mağduriyeti, iş kazaları kapsamına alınabilmektedir.

- Diğer bir insanı korur iken veya suçluyu takip ederken suç mağduru olan kişinin de masrafları tazmin edilmektedir.

Mağdur Tazmin Yasası kapsamı dışında kalan olaylar ise şunlardır; mağdurun kendisi bizzat olaya neden olmuş ise, yabancıların kendi ülkelerindeki politik nedenlerden dolayı tazminat istemeleri durumunda, olayın aydınlatılması ve failin yakalanması için mağdurun çaba göstermek istememesi ve suç duyurusunda bulunmamamsı gibi nedenler tazminat almayı engellemektedir.

Batı neden bu kadar mağdur haklarına önem vermektedir diye bir sorunun cevabını, suç mağdurlarının normal hayatlarına bir an önce dönebilmeleri için desteklenmelerinin kendileri, aileleri, toplum düzeni ve de ülke ekonomisi açısından çok önemli katkılar sağlayacağı düşüncesi her zaman ön planda tutulduğu şeklinde değerlendirebiliriz.

Bunun yanında Türkiye’de mağdur konusunda yeterli bilimsel çalışmaların yapılmaması da bu eksikliğin nedenleri arasında sayılabilir. Viktimoloji (mağdur bilimi) ABD ve AB’de çok önem arz eden bir bilim dalıdır. Bu ülkelerdeki üniversitelerin çoğunda hukuk fakültesi ile birlikte kriminoloji enstitüsü de bulunmaktadır. Türkiye’de bu alanda yapılacak araştırmalara yön verecek uzman ve eğitim kurumunun olup olmadığı tartışılabilir bir durumdur. Ülkemizdeki üniversitelere baktığımızda kriminoloji alanında sadece İstanbul Üniversitesinde ve Marmara üniversitesinde “Ceza Hukuku ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi” adı altında bir merkezin olduğu görülmektedir (İstanbul Üniversitesi, 2012). Bu da mağdurlara verilen önemi göstermektedir. Buna karşılık örneğin Almanya’da; Hamburg Üniversitesi, Heidelberg Üniversitesi, Köln Üniversitesi ve daha birçok üniversitenin bünyesinde Kriminoloji Enstitüsü bulunmaktadır.

Ülkemizde suç mağdurlarına batı ülkelerindekine benzer mahiyette haklar sağlanamamasının en önemli sebeplerinden birisi de; Türkiye’deki mağdurların haklarının korunması yönünde çalışmalar yürütebilecek bir mağdur destek yapılanmasının olmaması ve de

kurumlar arası iletişim ve işbirliğinin olmadığını da söylenebilir. AB mevzuatı ve prensip kararları gereği üye olan ve olmak isteyen her ülkede mağdur hakları ile ilgili bir takım minimum standartların yakalanması şartı koşulmaktadır.

Bazı suç mağdurları daha hassas mağdur sınıfına girebilmektedir. Örneğin cinsel suçlar, aile içi şiddet ve ensest suçu mağdurları maddi kayıplardan çok ruhsal ve psikolojik travma sonrası ortaya çıkan sorunlardan daha çok etkilenmektedirler. Bu tür mağdurların işlemlerini yapacak birimlerde görevli personelin hem özel eğitim almış olması hem de koruma konusunda bilinçli olması gerekmektedir. Bu alanda maalesef hem poliste hem de adliyelerde alınmış ciddi manada bir önlem ve teşkilatlanma bulunmamaktadır. Yine Almanya'dan örnek vermek gerekirse; Bremen Savcılığı birimi içerisinde mağdurlarla ilgili talepleri değerlendirmek ve korumak üzere özel bir büro kurulmuştur (Staatsanwaltschaft Bremen, 2012) büronun temel görevi cinsel suç mağdurlarına yardım etmektir.

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı da ülkemizde şiddete maruz kalmış bayanlara yönelik hizmet veren önemli bir STK'dır. ABD ve diğer batı ülkelerinde de olduğu gibi bu vakfın doğuşunun da feminist hareketlerden esinlenerek kurulduğu görülmektedir (Mor Çatı, 2012). Vakıf 1989 yılında şiddete maruz kalan kadınlara hukuksal ve pratik destek verebilmek amacıyla bir telefon ağı kurmuştur. Bu hizmetin yeterli olmayacağı düşünülerek 1990 yılında yine kadınlara ve aile içi şiddetin önlenmesine yönelik faaliyetler yürütmek üzere vakıf statüsü alarak faaliyetlerine başlamışlardır.

Kadın hareketine duyarlılığı sağlamak üzere kurulan derneklerden biriside; Uçan Süpürge Derneğidir. 1996 yılında Ankara'da bir grup kadın tarafından kurulmuştur. Derneğin amacına baktığımızda; kadın kuruluşları ve kadın hareketine duyarlı kişiler arasında iletişim, işbirliği ve dayanışmayı arttırmak, onların deneyimlerini genç kuşaklara aktarmak amacını taşımaktadır (Uçan Süpürge Derneği, 2012).

Bir başka STK ise; Kadın Dayanışma Vakfı'dır. 1993 yılında kadına yönelik her türlü şiddet, özellikle aile içi şiddetle mücadele etmek ve kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla Ankara'da kurulmuştur. Vakfın ulusal düzeyde birçok etkinliği de bulunmaktadır.

Resmi organizasyonların STK'lara yapmış olduğu desteklerin devam ettiğini görmekteyiz. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Kadın Dayanışma Vakfı ve İnsan Kaynağını

Geliştirme Vakfı ile bir anlaşma imzalamıştır. Bu kapsamda, bu STK'lar, Ankara ve İstanbul'daki insan ticareti mağdurlarına sığınma imkanı sunmakta ve her bir sığınma evi için yaklaşık 240.000 TL mali destek almışlardır (2010 AB İlerleme Raporu, 2012:85).

7. Karşılaştırmalı Değerlendirme

Mağdurlara hizmet vermek üzere batıda ve ülkemizde kurulan STK'ların karşılaştırmalı olarak incelendiği bu çalışmada bazı konular dikkat çekici olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu da batıda mağdurlar için kurulmuş STK'lar ile ülkemizdeki uygulamalar arasında farkların olduğunu göstermektedir. Bu farkları şu şekilde sıralayabiliriz;

AB ile Türkiye arasındaki belirgin farklardan ilki, ülkemizde mağdurlara yönelik koordinasyonu sağlayacak merkezi bir otoritenin bulunmayışıdır. Her bir kamu kurumu kendi alanı ile ilgili mağdurlara hizmet vermekte ve mağdurların problemleri ile ilgilenmektedir. Örneğin tecavüz mağduru bir bayan karakola müşteki olarak geldiğinde polis sadece kendisi açısından önemli olan suçun aydınlatılmasına yönelik faaliyetlerle ilgilenmektedir. Mağdurun ifadesini almakta ve failin yakalanması ile ilgili çalışmalara başlamaktadır. Mağdurun o andaki ruhsal ve psikolojik durumu ile ilgilenecek bir uzman çoğu zaman bulunamayabilmektedir.

Yukarıdaki örnekteki mağdurun adli yargılama aşamasında ise farklı bir kurumun hizmetinden yararlanmaktadır. Bu durumda ise mağdur açısından işlemler ikinci defa yapılmaktadır. Bu durumda da mağdura yönelik destek faaliyetleri adalet mekanizması tarafından verilmektedir. Burada hizmet veren kurum mağdurun daha önce bir destek alıp almadığını çoğu zaman bilememektedir.

Yukarıda belirtilen sıkıntıların olmamamsı için acilen mağdurların her türlü sıkıntısı ile ilgilenebilecek bir çatı kurumun oluşturulması gerekmektedir. Bu oluşturulan yeni kurum ya da yapı hem kamu kurumları ve STK'lar ile birlikte çalışarak mağdurlara destek hizmetlerini koordine etmelidir.

Batı ülkelerine baktığımızda birçok ülkede bu çatı mekanizmasının olduğunu görmekteyiz. Örneğin, Almanya'da suç mağdurlarının desteklenmesi ve suçlardan koruma amacıyla 1 Haziran 1977'de genel yararlı bir birlik olarak "Beyaz Daire" ve bu daireye alternatif olarak da 10 Haziran 1984'de "Mağdur Yardımı-Suçların Mağduru İçin Yardım" birliği

kurulmuştur (Demirbaş, 2001:301).

Mağdura yardım konusunda en ileri ülkelerden biride İngiltere'dir. Burada mağdurun korunmasında en önemli unsur yargı dışında korunması ilkesidir. Bu koruma ise ulusal bir örgütlenme olan "Victim Support" "Mağdurlara Destek Kuruluşu" tarafından sağlanmaktadır (Victim Support). Ayrıca İngiltere'de 1999 yılının mayıs ayında, tam bir onarıcı ceza adaleti sistemini geliştirmede ortak menfaati olan ulusal kuruluşların oluşturduğu bir topluluk olarak, onarıcı adalet konsorsiyumu başlatılmıştır. Bu konsorsiyum, ceza adaleti alanında çalışan bütün gönüllü kuruluşları ve uzman toplulukları bünyesinde barındırmaktadır (Özbek, 2010:87)

Bu birlik, sadece şekli olarak ceza muhakemesine onu olan eylemlerin mağdurları açısından değil, bütün mağdurlara hizmet sunmaktır. Bu kuruluş saldırıya uğramış olan kimselere mağduriyetlerinin nasıl giderileceği konusunda temel bilgiler ile pratik bilgiler vermektedir. Ayrıca mağdurların en önemli problemi olan duygusal ve psikolojik destek de bu birim tarafından sağlanmaktadır.

Bu birim tarafından sunulan tüm hizmetler gizli olarak yapılmakta, herkese açık olmakta ve en önemlisi de ücretsiz olarak sağlanmaktadır. Mağdur ile bu birim arasındaki irtibatın kim tarafından sağlandığı ise dikkat çekicidir. Bu irtibat genel olarak polis tarafından sağlanmaktadır. Mağdur kişi mağduriyetini polise bildirmeden önce de bu birime başvuru yapabilmektedir. Victim Support'da görevli olan kişiler mağdur ile birlikte polis birimine gitmekte ve mağdura yapılacak işlemlerde yardımcı olmaktadır.

"Victim Support" organizasyonu İngiltere ve Galler'deki her mahkemede bir "Witness Service" (Şahitlik Servisi) yürütme yetkisine sahiptir. Bu servis işlenen suçlardan mağdur olanlara ve şahitlere mahkemede işlemler hakkında bilgi ve destek sağlamaktadır. Bu birime ulaşmak isteyen mağdurların ücretsiz olarak bir telefon hattından ulaşabilme imkânı olması güzel bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır.

AB ile ülkemiz arasındaki uygulamalardan farklılık arz eden bir diğer konu da Batılı ülkelerde mağdurun korunmasına yönelik kanun çalışması olmasına rağmen ülkemizde ise maalesef hala tasarı aşamasında olan bir düzenleme bulunmaktadır. Kanunlar Genel Müdürlüğü 2010 yılında "Suç Mağdurlarına Yardım Hakkındaki Kanun Tasarısı" adı altında bir kanun tasarısı hazırlamıştır. Bu çalışma hala tasarı halinde durmaktadır.

Buna karşılık batılı ülkelerin birçoğunda bu kanun yıllar önce çıkarılmış ve mağdurların mağduriyetlerinin giderilmesinde çok önemli görevler üstlenebilmiştir. Örneğin Almanya’da 18.02.1986 tarihinde “Opferentschädigungsgesetz-OEG” (Mağdur Tazmin Yasası) adı altında önemli bir kanun çalışması hazırlanmıştır. Bu kanun ile mağdurun ceza muhakemesindeki yetkileri genişletilmiş ve mağdurun korunmasına yönelik düzenlemeler yapılmıştır.

Avusturya’da ise ilk mağdur düzenlemesi 1997 yılında “Aile İçi Şiddet Mağdurlarının Korunmasına Dair Kanun” çalışmasıdır. Bu düzenleme 1999, 20002 ve 2004 yıllarında iyileştirilerek nihai olarak 2009 yılındaki “Şiddet Mağdurları Kanunu” adı altında modern bir yapıya kavuşmuştur. Bu kanun en önemli özelliği; Adli kolluk, savcılık ve mahkeme, mağdurun suç nedeniyle ortaya çıkmış olan hak ve yararlarını korumakla yükümlü olduğunun belirtilmesi hususudur. Bu da mağdur açısından önemli bir güvence olarak değerlendirilebilir (Yıldız, 2008:61).

Fransa’da ise mağdurlarla ilgili yapılan düzenlemelerin çok eskilere kadar gittiği görülmektedir. 1888 tarihli Fransa yasası mağdura “şahsi davacı” statüsü vermek suretiyle, mağdura Ceza Muhakemesini harekete geçirme, suçtan gördüğü zararları ceza muhakemesinden talep etme, davaya katılma, hatta savcının davayı takip etmediği durumlarda davayı kendisi yürütme hakkı verilmiştir (Yıldız, 2008:44).

İsviçre’de ise 01.01.1993 yılında çıkarılan “Opferhilegesetz-OHG” (Mağdur Yardım Kanunu) kanununda da uyuşu ne olursa olsun bütün mağdurların bu kanundan yararlanacağı hususu belirtilmiştir. Bu kanunda mağdurun karşılaştığı mağduriyet konusu ister vücut bütünlüğüne yönelik olsun, ister cinsel saldırıya maruz kaldığı mağduriyet ya da psikolojik bir mağduriyetin olması durumunda kişi bu kanunun koruması altında olduğu belirtilmiştir.

Mağdur, muhakemeye katılarak özel hukuka ilişkin taleplerde bulunabilir, muhakemenin başlatılması veya düşürülmesi durumunda da bu konuya ilişkin bir karar vermesini talep edebilmektedir. Suçtan zarar görenin, ceza muhakemesinin başlamasını teşvik etmek için, ihbar ve şikâyete bağlı olarak kovuşturulan suçlarda da şikâyet hakkının olması önemli düzenlemeler arasında bulunmaktadır (Özbek, 1997:147).

Amerika’da ise 12.10.1982 tarihli “Suç Mağdurlarının ve Tanıkların Korunmasına İlişkin Federal Kanun” bulunmaktadır. Bu kanunda mağdurun ceza muhakemesindeki hukuksal statüsünü önemli oranda

iyileştiren bir kanun olarak değerlendirilebilir. Mağduru Koruma Kanunu ile getirilen önemli bir yenilik olarak, hazırlık soruşturmasının sonucunda savcının hazırlayıp federal mahkemelere vereceği raporda mağdurla ilgili bir bölüm olması ve bu bölümde suçun ve sonuçlarının mağdur yönünden de açıklanması zorunluluğunun getirilmiş olmasıdır (Yıldız, 2008:60).

Öte yandan, eyaletlerin çoğunda, suçtan doğan zararın tazmini amacıyla Mağdur Tazminat Kasası oluşturulmuştur. Yine, 1984 tarihli Victim of Crime Act gereğince, suç mağdurlarının zararının belirli bir kısmı devlet

İspanya Ceza Muhakemesi Kanununda ise tazminat kavramı geniş tutulmuş, mağdurun maddi ve manevi zararının yanı sıra, mağdurun ailesinin ve hatta üçüncü şahısların suçtan gördükleri zararı da kapsamı benimsenmiştir. Ayrıca suçlunun zararı karşılayamaması durumunda devletin öncelikle tazminatı ödemesi, sonra da bunu suçludan tahsil etmesi kabul edilmiştir (Erem vd., 1997:886).

Ayrıca İngiltere’de suçtan doğan zararların devlet tarafından tazmini için failin şekli anlamda kovuşturulup mahkûm olması zorunda olmaması da mağdurlar açısından zararın giderilmesinde önemli bir destek olmaktadır (Özbek, 1997:131).

Karşılaştırılması gereken diğer bir önemli konuda, kanun uygulayıcılarının mağdurlara karşı davranışlarında ne kadar AB standartlarını uygulayabildikleri hususudur. Bu konuda Avrupa Konseyinin almış olduğu (R85 11) tavsiye kararlarına bakılması gerekmektedir. Bu kararları şu şekilde sıralayabiliriz (Sokullu-Akıncı, 1999:314):

- Polis memurları mağdurlara anlayışlı, yapıcı ve güven verici bir şekilde davranmak üzere eğitilmelidirler.
- Polis, mağduru alabileceği yardım, fiili ve hukuki tavsiye, suçludan ya da devletten alabileceği tazminat konusunda bilgilendirmelidir.
- Mağdur, polis soruşturmasının sonuçları hakkında bilgi edinebilmelidir.
- Kendisi bunu istemediğini belirtmemişse, mağdura kovuşturmaya ilişkin nihai karar hakkında bilgi verilmelidir.
- Mağdur, şu hususlar hakkında bilgilendirilmelidir: 1-Zarar görmesine neden olan suçun duruşmasının tarih ve yeri. 2-Ceza adalet sistemi içinde elde etmesi mümkün giderim ya da aynen iade, hukuki

yardım ve tavsiye şansının olup olmadığı, davanın sonu hakkında nasıl bilgi edinebileceği.

- Polis, kovuşturma makamlarına verilen her türlü resmi bilgi ve raporda, mağdurun maruz kaldığı zarar ve kayıpları mümkün olduğu kadar açık ve tam olarak belirtmelidir.

- Cezanın biçimi ve miktarı belirlenirken dikkate alınmak üzere: 1-Mağdurun tazminat gereksinimi, 2-Failin tazminat vermeye yönelik samimi girişimleri ya da vermiş olduğu tazminat göz önüne alınır ve mağdurun maruz kaldığı zarar ve kayıplara ilişkin bütün bilgiler mahkemeye verilmelidir.

- Failin kovuşturulmasına ilişkin takdir hakkı, mağdura verilecek tazminat ve buna ilişkin olarak failin gösterdiği ciddi çaba dikkate alınmadan kullanılmamalıdır.

- Mağdur, kovuşturamaya kararının yetkili bir merci tarafından gözden geçirilmesini isteme hakkına ve özel hukuk davası açma hakkına sahip olmalıdır.

- Ceza Mahkemesinin suçluyu faile giderim ödemeye mahkûm etmesi mümkün olmalıdır. Buna uygun olarak mevcut sistemde yer alan sınırlamalar, kısıtlamalar veya teknik engeller ilga edilmelidir.

- Yasalar giderimi ya bir ceza veya ceza yerine geçen bir seçenek ya da cezanın yanında hükmolunabilir şekilde düzenlemelidir.

- Mahkemenin ertelemeyi veya denetimli serbestliği (probation) ya da diğer önlemlere (measure) mali koşullara bağlama gibi seçenekleri bulunmaktaysa, bu koşullar arasında failin mağdura ödeyeceği giderime büyük önem vermelidir.

Yukarıda belirtilen birçok kararın ülkemizde tam olarak uygulandığını söyleyemeyiz. Fakat yukarıda karşılaştırmalı değerlendirmede verilen ülkelerin çoğu mağdur haklarının Kopenhag kriterleri olarak da tarif edebileceğimiz bu maddeleri uyguladıkları ve ciddi bir denetim ağını da kurdukları görülmektedir.

Sonuç

Mağdurların korunmasına yönelik ilk atılması gereken adım, kamu alanında mağdurlara hizmet verecek bir birimin faaliyete geçirilmesi ve bu birimin de sivil toplum kuruluşları ile birlikte çalışabileceği bir

mekanizmaya dönüştürülmesidir. Mağdur koruma hizmetinin sadece kamunun bir göreviymiş gibi algılanması son derece eksik bir değerlendirme olacaktır. Bu hizmeti yürütecek olan kamunun buna ne gücü ne de teşkilatlanması bulunmamaktadır.

Avrupa Birliği'nde sivil toplum kuruluşları katılımcı demokrasi ve aktif vatandaşlık anlayışını yaşama geçirmeye yönelik çok önemli sosyal destek çalışmaları yürütmektedirler. Bu çalışmaların nihai amacı devlet ile toplum arasındaki ilişkilerin daha sağlıklı bir şekilde yürütülmesine yöneliktir. Yürütülen faaliyetlerin yerellikten çıkıp küresel bir hale dönüştüğünü de görebilmekteyiz. AB'de STK'lar kendi kabuklarından dışarı çıkarak uluslararası faaliyetler de yürütmektedirler.

Şiddet ve suç sonrasında mağduriyet konusu tüm insanlık için bir problem kaynağıdır. Herkesin bir gün mağdur olabileceğini varsayar isek, bu problemin yerel olmadığını ve küresel bir sorun olduğunu düşünebiliriz. Bunun yanında ateş düştüğü yeri yakar prensibi bu tür mağduriyetler için geçerli de olmamaktadır. Yaşanan bir şiddet olayında belki mağdur tek bir kişi olabilir; fakat bunun sonuçları ve devamı diğer insanları da etkileyecektir. Bu nedenle sorunu bireysel değil, toplumsal bir sorun olarak algılamak gerekmektedir. Burada devletin dışında organize olmuş ve toplum için çalışmalar yürüten kuruluşlar olan STK'ların devreye girmesi çok önem arz etmektedir. STK'ların kuruluş gayesine baktığımızda aktif vatandaşlık anlayışına göre organize olduklarını ve toplumun düzenine yönelik zararları en aza indirmeye yönelik faaliyetler yürüttüklerini görebiliriz.

STK'ların yürütecekleri sosyal ve psikolojik destek çalışmaları maliyet gerektiren çalışmalar olacaktır. Bu kuruluşların gelir kaynaklarına baktığımızda sadece yapılan yardımlarla bu çalışmaları yürüttükleri görülmektedir. Bu nedenle de devlet tarafından mağdur dernek ya da vakıfları desteklenmelidir. Örneğin; Almanya'da faaliyet gösteren Weissen Ring (Beyaz Yüzük) mağdur destek derneğine Alman Aileden Sorumlu Bakanlığının yardımında bulunduğu görülmektedir.

Suç mağdurları; yaşadıkları mağduriyetin zararlarını bir an önce üzerlerinden atmak ve tekrar ikincil bir mağduriyete uğramamak isterler. Bu nedenle de mağdurlara ilk müdahale ve yaşanan travmanın atlatılması önemlidir. Özellikle de gelir durumu iyi olmayan mağdurların mağduriyetlerinin devlet tarafından karşılanması da devlete karşı olan güvenin sağlaştırılması açısından önemli olacaktır. Travmanın atlatılmasında resmi makamlardan ziyade sivil kuruluşların rolü önemlidir. Örneğin Almanya'da şiddet mağdurlarına yönelik Kuzey Ren

Westfalya Eyaleti ile Köln Üniversitesi Klinik Psikoloji ve Psikoterapi Enstitüsünce beraber geliştirdikleri ve başarı ile uyguladıkları “Travma Ambulansı” projesidir. Bu projede mağdurlara ilk müdahalenin yapılması için tam donanımlı ve içerisinde bir psikoloğun bulunduğu ambulanslar kullanılmaktadır. İlk mağduriyetin giderilmesi açısından güzel bir çalışmadır.

Bunun yanında yine Almanya’da mağdurlara hizmet vermek üzere kurulmuş birçok “Mağdur Travma Merkezleri-Trauma Information Zentrum” de önemli çalışmalarındadır. Bu merkezlerin amacı; bu konuda deneyimli uzmanlar vasıtasıyla mağdurların travma sonrası rehabilitasyonunu sağlamayı hedeflemektedir.

Mağdur hakları ile ilgili İçişleri Bakanlığı bazı düzenlemeler yapmaktadır. Bunun yanında Sağlık Bakanlığı ve Aileden Sorumlu Bakanlığın da mağdurlarla ilgili düzenlemeleri bulunmaktadır. Fakat bu üç Bakanlığın uygulamalarının tek bir çatı altından yönetileceği bir mekanizmanın eşgüdüm açısından çok faydalı olacaktır.

Bir diğer önemli sonuçta; ülkemizde mağdurlara yönelik yasal düzenlemelerin ortaya konması önemlidir. AB ülkelerinde mağdurun haklarını düzenleyen kanunlar bulunmaktadır. Bu kanunlar mağdurun tüm ihtiyaçlarına cevap verebilecek niteliktedir. Ülkemizde ise sadece idari nitelikte yapılan düzenlemeler bulunmakta bu da yeterli olamamaktadır. Kanunlar Genel Müdürlüğünün hazırlamış olduğu “Suç Mağdurlarına Yardım Hakkındaki Kanun” tasarısı, gerçekten mağdurların ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte olmasına rağmen yasalaşmaması dikkat çekicidir. Bu kanun yürürlüğe girdiği zaman mağdurlar kendilerini daha da güvende hissedeceklerdir.

Şiddet mağdurları ile doğrudan muhatap olan kolluk personelinin de eğitimden geçirilmiş olması çok önemli bir husustur. Kolluk görevlilerinin tutum ve davranışları ikincil mağduriyetin olmaması açısından önemlidir. Bu nedenle bu personelin mağdur hakları konusunda eğitilmiş olması gerekir. Bu eğitimlerde personele mağdurların ceza davalarındaki durumları, psikolojik hizmetler ve sosyal hizmetler konusunda nasıl bilgilendirileceğinin eğitimi verilmelidir. Bu bilgilendirmeyi yapacak birimlerin kamu bünyesinde kurulması gerekmektedir. Mağdurun suç sonrasında psikolojik durumu bozuk olacağından dolayı nasıl bir hakka sahip olduğunu ve kendisine kimlerin yardımcı olabileceğinin hatırlatılması önemlidir.

Mağdurlar açısından bakıldığında en önemli konunun mağdurun mağduriyetinin karşılığını tam olarak alabilmesidir diyebiliriz. Bu durumda mağdur zararını nasıl ispatlayacak ya da miktarının ne kadar olduğunu nasıl belirleyecektir? Kolluk görevlilerine burada çok önemli bir görev düşmektedir.

Kolluk görevlisi, meydana gelebilecek herhangi bir mağduriyet olayı sonrasında, suç nedeniyle ortaya çıkabilecek maddî zarara ilişkin tespit ve gözlemlerini derhal ve titizlikle tutanak altına almalıdır. Olayla ilgili görüntü kaydı almalı ve gerektiğinde bilirkişiye başvurmalıdır. Daha sonraki görev ise Cumhuriyet savcılarımıza düşmektedir. Savcılarımız da mağdur kişinin mağduriyetini de ciddi bir şekilde takip etmelidir.

Uygulamada, ne yazık ki maddî zararın kolaylıkla tespit edilebileceği türden olaylarda dahi bu tür tespitlerin soruşturma dosyasında yer almadığı, sonraki aşamalarda ise artık maddî zararı saptama olanağının gittikçe azaldığı gözlemlenmektedir. Böyle bir tespitin bulunması ise, zararı gidermek suretiyle lehine olan hükümlerden yararlanmak isteyen failin ve kovuşturma aşamasında mağduriyetin giderilmesine ilişkin kararı verecek hâkimin işini de bir hayli kolaylaştıracaktır.

Yine Avrupa Konseyi'nin tavsiye kararlarına (Rec (2006) 8) baktığımızda bu konuda kamu görevlilerinin nasıl bir eğitimden geçmesi gerektiği de detaylı olarak belirtilmiştir. Buna rağmen ülkemizde mağdurlarla ilgileyecek personelin eğitim ve bilgilendirme hizmetlerini nasıl yapacağı hususunun kanun ya da yönetmeliklerle düzenlenmesi daha uygun olacaktır. Kanunlar Genel Müdürlüğünün hazırlamış olduğu mağdur koruma tasarısında bu konunun yer almaması da bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Mağduriyetin giderilmesinde mağdurun sadece Türk vatandaşı olmaması hususunun da yeni tasarıda belirtilmiş olması yerinde bir uygulama olmuştur.

Viktimoloji, ABD ve Avrupa Birliğinde önemli bir bilim dalı olarak kabul edilmekte ve birçok üniversitenin bünyesinde Kriminoloji Enstitüsü olarak mağdurlarla ilgili araştırma faaliyetlerini sürdürmektedirler. Ülkemizde ise sadece Marmara Üniversitesinde; İnsan Hakları, Ceza Hukuk ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi olarak, İstanbul Üniversitesinde ise; Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi adı altında faaliyet gösteren üniversitelerimizden başka bir birim bulunmamaktadır. Bu merkezlerimizin de bilimsel olarak mağdurlara yönelik faaliyetleri ve yayınları çok az sayıdadır. Bu tür bilimsel merkezlerin sayılarının ve bilimsel etkinliklerinin bir an önce artırılması faydalı olacaktır.

Kaynakça

- AB Genel Sekreterliği, (2010), “AB nedir?”, <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=232&l=1>, (erişim tarihi: 10.7.2010).
- AB Haber, (2010), “Avrupa Komisyonu Daphne Programına Öncelik Veriyor”, <http://www.abhaber.com/ozelhaber.php?id=299>, (erişim tarihi: 15.9.2010).
- Albrecht, Hans Jörg; Kilchling, Michael, (2007), *Victims of Terrorism Policies: Should Victims of Terrorism be Treated Differently*, Springer Science+Business Media B.V, s.2.
- Avrupa Konseyi, (2012), “Şiddet Suçu Mağdurlarına Tazminat Ödenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi”, Avrupa Antlaşmaları, <http://www.avrupakonseyi.org.tr/antlasma/aas187o.htm>, (erişim tarihi: 28.09.2012).
- Avrupa Konseyi, (2010), “Yeni İnsan Ticareti Uzman Grubu İlk Toplantısını Gerçekleştiriyor”, <http://www.coe.int/>, (erişim tarihi: 17.7.2010).
- Avrupa Konseyi, (2008), “Victims - Support and assistance”, <http://www.coe.int/>; http://book.coe.int/EN/ficheouvrage.php?PAGEID=36&lang=EN&produit_aliasid=2249, (erişim tarihi: 15.7.2011).
- Avrupa Komisyonu, (2010), “Türkiye 2010 Yılı İlerleme Raporu”, <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=45313&l=1>, (erişim tarihi:14.9.2011).
- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR), (2011), “Suç Mağdurları için Temel Adalet İlkeleri Bildirgesi”, Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power, www2.ohchr.org/english/law/victims.htm, (erişim tarihi: 27 Nisan 2011).
- Böckelman, Benedikta; Leonhardt, Katja; Sartorius, Barbara, (2003), *Grenzüberschreitendes Verbrechen-Grenzüberschreitende Zusammenarbeit*, Books on Demand GmbH, Boppard, ss.15-200.
- Brennpunkt Mittelbadische Presse, (2008), “Prostituierte sind Opfer, nicht Straftäter”, August Samstag/Sonntag.
- Buğra, Ayşe, (2005), *AB Müzakere Sürecinde STK'lar ve Yoksulluk*, İstanbul Bilgi Üniversitesi, STK Eğitim ve Araştırma Birimi, Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları, No:12, s.61.

- Council of Europe, (2010), “Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power”, www2.ohchr.org/english/law/victims.htm, (erişim tarihi: 11.8.2010).
- Demirbaş, Timur, (2001), *Kriminoloji*, Seçkin Yayınları, Ankara, ss.301.
- Diñçer, Meral, (1996), *Çevre Gönüllü Kuruluşlar*, Türkiye Çevre Vakfı Yayınları, Ankara, s.49.
- Universitat Tübingen, (2010), “Institut für Kriminologie”, <http://www.jura.uni-tuebingen.de/einrichtungen/ifk>, (erişim tarihi: 15.7.2010).
- Erem, Faruk; Danışman, Ahmet; Artuk, Mehmet E., (1997), *Ceza Hukuk Genel Hükümler*, Seçkin Yayınları, Ankara, s.886.
- Erzurumluoğlu, Bayram, (2009), *AB Normlarında Mağdur Haklarının Korunması*, Polis Bilimleri Dergisi Cilt:11, Sayı 4, ss.68-73.
- EU Daphne Programm, (2004), “Protection and Aid for Female Marriage Migrants”, http://ec.europa.eu/justice_home/daphnetoolkit/files/projects/2003_080/04_reader_conference_heirat_ii_2003_080.pdf, (erişim tarihi: 22.11.2012).
- FreiJa, Jahresbericht, (2009), “Aktiv gegen Menschenhandel und Zwangsprostitution”, http://www.ekiba.de/download/FreiJa_Jahresbericht_2009.pdf, (erişim tarihi: 20.11.2012).
- Friedrich, Ebert Stiftung, (2012), “EU-Programme Gegen Frauenhandel Stop und Daphne”, <http://library.fes.de/fulltext/id/00565005.htm#E9E6>, (erişim tarihi: 20.11.2012).
- FMPO-Fondation Maison de la Porte Ouverte, (2012), <http://www.fmpo.lu/>
- Geleri, Aytekin, (2004), *Suç Mağduriyeti ve Polisi*, Polis Bilimleri Dergisi, Cilt 6, Ankara, ss.58.
- İnsel, Ahmet, (2004a), *Sivil Toplum, STK'lar ve Gönüllülük*, İstanbul Bilgi Üniversitesi, STK Eğitim ve Araştırma Birimi, Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları, No:5, s.8.
- İstanbul Üniversitesi, (2012), “Ceza Hukuku ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi”, <http://istanbuluniversitesi.hukukfakultesi.gen.tr/merkez1.asp>, (erişim tarihi: 15.7.2012).

- Jahrestbericht 2011/2012, “Weisser Ring”, https://www.weisser-ring.de/fileadmin/content/Jahresberichte/neuEinzelWR_Jahresbericht_RZ_Komplett_2012_09_24.pdf, (erişim tarihi: 19.11.2012).
- Kafes, Veli, (2011), *Ceza Hukukunda Mağdurun Zararının Giderilmesi*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı 60, Ankara, s.115.
- Kanunlar Genel Müdürlüğü, (2010), “Suç Mağdurlarına Yardım Hakkında Kanun Tasarısı”, <http://www.kgm.adalet.gov.tr/Tasariasamalari/Gorus/Kanunlar/sucmagdur.pdf>, (erişim tarihi: 10.7.2010).
- Karahasan, Mustafa R, (1996), *Tazminat Hukuk*, Beta Yayınları, İstanbul, s.55.
- Keyman, Fuat, (2004), *Avrupa’da ve Türkiye’de Sivil Toplum*, Bilgi Üniversitesi, Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları, No:3, ss.2-10.
- Koca, Mahmut ve Üzülmöz, İlhan, (2004), *Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdurun Korunması ve Mağdura Tanınan Haklar*, Hukuki Perspektifler Dergisi, Sayı:2, s.141.
- Le Nid-Mouvementdunid, (2010), “Uluslararası Hedefler”, <http://www.mouvementdunid.org/>, (erişim tarihi: 29.6.2010).
- Marmara Üniversitesi, (2011), “İnsan Hakları, Ceza Hukuku Ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi”, <http://www.marmara.edu.tr/tr/arastirma/insan-haklari-ceza-hukuk-ve-kriminoloji>, (erişim tarihi: 15.8.2011).
- Möllering, Andrea, (2006), *Traumaambulenzen: Versorgungskonzept bei psychischer Traumatisierung in NRW*, Georg Thieme Verlag KG, Stuttgart, s.45.
- Mor Çatı, (2010), “Öykümüz”, <http://www.morcati.org.tr/tr/sayfa/11/Oykumuz.html>, (erişim tarihi: 19.7.2010).
- Mywort Luxemburg Gare, (2011), “40 Jahre Fondation Maison de la Porte ouverte”, <http://www.mywort.lu/gare/news/12773230.html>, (erişim tarihi: 22.11.2012).
- Ney, Margarete, (2005), *Orte Gesellschaftlichen Lernens*, Peter Lang GmbH, Freiburg, s.162.
- Outshoorn, Joyce, (2004), *The Politics of Prostitution*, Cambridge University Pres, UK, s.133.

- Özalp, Ali, (2008), *Sivil Toplum Örgütlerinin Toplumsal ve Siyasal Bakımdan Önemi*, Dernekler Denetçiliği Yeterlilik Tezi, Ankara, ss.10-94.
- Özbek, Mustafa, (2010), *Çağdaş Ceza Adaleti Sistemlerinde Alternatif Çözüm Arayışları ve Arabuluculuk Uygulaması*, Kazancı Hukuk Dergisi 2010/1, İstanbul, s.87.
- Özbek, Veli Ö., (1997), *Ceza Hukukunda Suçtan Doğan Mağduriyetin Giderilmesi*, Seçkin Yayınları, Ankara, ss.131-147.
- Parlak, Engin, (2006), *Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma*, YL Tezi, Kocaeli, s.26.
- Polat, Ahmet ve Gül, Serdar Kenan (2010). “Kriminoloji Araştırmalarında Mağdur Anketlerinin Yeri ve Önemi”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt 7, Sayı 1, ss.1290-1310.
- Polis Haber Bülteni, (2010), “*Polislere Empati Dersi*”, http://www.polisbulteni.com/haber_detay.asp?haberID=1282, (erişim tarihi: 10.9.2010).
- Ratgeber Für Opfer Von Gewalttaten, (2008), “Şiddet Mağdurları İçin El Kitabı”, Lv Druck GmbH & Co KG, Münster.
- Ruprecht-Karls-Universität, (2011), “Institut für Kriminologie”, <http://www.uni-heidelberg.de/institute/fak2/krimi/index.html>, (erişim tarihi: 15.8.2011).
- <http://www.staatsanwaltschaft.bremen.de/sixcms/media.php/13/Opferschutz-Merkblatt.pdf>, (15.7.2010).
- Sautner, Lyane, (2005), *Schriftenreihe der Weisser Ring Forschungsgesellschaft-Viktimologie und Opferrechte*, Journal für Strafrecht, Wien, s.9.
- Sivil Toplum Geliştirme Merkezi, (2010), “Sivil Toplum İşbaşında” *Avrupa Demokrasi ve İnsan Hakları Girişimi*”, <http://www.stgm.org.tr/icerik/detay/sivil-toplum-is-basinda-2>, (erişim tarihi: 21.7.2010).
- Sokullu-Akıncı, Füsün, (1999), *Viktimoloji*, İstanbul: Beta Yayınları, ss.21-314.

- Solwodi e.V, (2010), “Grenzüberschreitendes Verbrechen- Grenzüberschreitende Zusammenarbeit, Schutz und Betreuung von Gewalt-und Menschenhandelsopfern”, <http://www.solwodi.de/237.0.html>, (erişim tarihi: 28.7.2010).
- Staatsanwaltschaft Bremen, (2010), “Merkblatt Über Rechte Von Verletzten Und Geschadigten In Strafverfahren”, Bremen.
- TDK Türkçe Sözlük, (1998), *Türk Dil Kurumu*, Ankara.
- Trauma Informations Zentrum, (2010), <http://www.trauma-informationszentrum.de>, (erişim tarihi: 15.7.2010).
- Türkiye'nin İnsan Ticareti İle Mücadele Çabalarının Ve Tüm İnsan Ticareti Mağdurlarının Adalet Erişimlerinin Desteklenmesi, (2009), AB Hibe Projesi Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu, El Kitabı, 2. Baskı, Ankara.
- Uçan Süpürge Derneği, (2010), “Uçan Süpürge'nin Öyküsü”, İstanbul. <http://www.ucansupurge.org/turkce/index.php>, (erişim tarihi: 07.7.2010).
- Universität Hamburg, (2010), “Institut für Kriminalwissenschaften”, <http://www2.jura.uni-hamburg.de/instkrim/kriminologie/index.html>, (erişim tarihi: 15.7.2010).
- Universität zu Köln, (2010), “Institut für Kriminologie”, <http://www.kriminologie.uni-koeln.de/>, (erişim tarihi: 22.7.2010).
- Weisser Ring, (2010), “Gemeinnütziger Verein zur Unterstützung von Kriminalitätsoffern und zur Verhütung von Straftaten”, https://www.weisserring.de/uploads/tx_publication/WR_Opferschutz_International_02.pdf, (erişim tarihi: 19.7.2010).
- Weisser Ring, (2010), “Wichtige Opferrechte im Überblick”, https://www.weisserring.de/uploads/tx_publication/WR_Opferschutz_International_02.pdf, (erişim tarihi: 11.7.2010).
- Wirth, Ingo, (2011), *Kriminalistik-Lexion*, Verlagsgruppe Hüthig GmbH, Heidelberg, s.645.
- Yaman, Yılmaz, (2003), *Gönüllülük Psikolojisi ve Gönüllü Yönetimi*, Sivil Toplum Dergisi, Yıl 1, Sayı: 2, s.1.
- Yıldız, Ali K., (2008), *Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdur Suçtan Zarar Gören Şikayetçi*, Seçkin Yayınları, Ankara, ss.44-87.

Zeitung Letzebuerger Vollek, (2009), “Gewalt im Haushalt”,
<http://www.zlv.lu/spip/spip.php?article1336>, (erişim tarihi:
22.11.2012).

